ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ ЦАНА — PRICE ¢ 50

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431, Tel.: AX 1-8038

Год XIX. № 144 Нью Ёрк Красавік — April 1969 New York Vol. XIX. № 144

УГОДКІ АКТУ 25 САКАВІКА У КАНГРЭСЕ ЗША

Дзякуючы стараньням кангрэсмэна Эдварда Дж. Патэна ад штату Нью Джэрзі, Кангрэс ЗША лістом з 26 лютага сёлета запрасіў настаяцеля парахвіі БАПЦ Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку, Нью Джэрзі, а. Васіля Кендыша прачытаць малітву за Беларускі народ у Палаце Рэпрэзэнтантаў Кангрэсу ў сувязі зь 51-ымі ўгодкамі абвешчаньня дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі.

У вызначаны дзень 20 сакавіка а. Васіль Кендыш разам з дэлегацыяй Аддзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ў НьюДжэрзі ў складзе старшыні ўправы Аддзелу Сяргея Гутырчыка, прадстаўніцы Жаноцкае Сэкцыі Аддзелу Галіны Русак і сакратара Элеаноры Гутырчык, да якой далучыўся й старшыня Галоўнай Управы БАЗА Уладзімер Курыла, наведалі Вашынгтон. Спачатку дэлегацыя адведала кангрэсмэна Эдварда Патэна ў ягоным бюры, пасьля чаго разам зь ім яна адправілася на Капітоль, дзе была прынятая Сьпікерам Палаты Рэпрэзэнтантаў Джонам Мэк Кормакам. Пасьля прывітаньняў і кароткай гутаркі, а. Васіль быў уведзены капэлянам Кангрэсу Д-рам Эдвардам Лэйтчам у залю паседжаньняў да трыбуны, зь якой адчыніў Сэсію Палаты Рэпрэзэнтантаў а 12-ай гадзіне дня наступнай малітвай:

In the name of the Father, and the Son, and the Holy Spirit.

Almighty Father, Thou art our Creator, Teacher, and Judge. We beseech Thee, guide us in every step of uor life, free us of all human weakness and imperfections.

Eternal God, bless this august House of Representatives of the United States of America. Strengthen the minds of its Members with wisdom, fortify their hearts with love, and their deeds with courage and justice.

Merciful God, we pray Thee on this 51st anniversary of the Proclamation of Independence of Byelorussia, have mercy upon her people. Strengthen their faith in Thy infinite goodness, support them in their sufferings, restore their freedom.

O God, accept this humble prayer of ours, bless the United States of America. Bless Byelorussia and her oppressed people. Amen.

Адразу пасьля малітвы выступіў кангрэсмэн Эдвард Патэн з кароткай прамовай наступнага зьместу (падаецца паводля „Кангрэсавага Рэкорду" з 20 сакавіка 1969):

HONORABLE EDWARD J. PATTEN, CONGRESSMAN OF NEW JERSEY

Mr. Speaker, the Reverend Father Vasil Kendysh of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church of Haighland Park, N. J., is a member of the Byelorussian American group in my district. He gave the opening praer in the House today.

These people, Mr. Speaker, yearn for freedom from Communist Russia, as do many of the other captive nations. I can assure the Members that the Byelorussians who live in my district are very intelligent, hard-working and wonderful people. They have doctors, lawyers, dentists, adn other professional men among them. They are always a complete asset to America. Ethnically they regard themselves as separate and apart from Russia.

The Byelorussian area was between Moscow and Poland. For 500 years they were a free country. Only recently has Communist Russia recognized these people and appointed a Prime Minister for Byelorussia.

Mr. Speaker, I have found these people very interesting and I have greatly enjoyed their company. This is just another illustration of a great people who yearn for freedom from the Russian militarism.

Пасьля гэтага паасобныя кангрэсмэны падыходзілі да а. Васіля, знаёміліся зь ім і дзякавалі за прачытаную малітву.

ПАСЬЛЯ МАЛІТВЫ Ў ПАЛАЦЕ РЭПРЭЗЭНТАНТАЎ

Зьлева на права: Сьпікер Джон В. Мэк Кормак, а. Васіль Кендыш, Кангрэсмэн Эдвард Дж. Патэн

У часе абедзеннага перапынку а. Васіль і ўся беларуская дэлегацыя былі запрошаныя кангрэсмэнам Эдвардам Патэнам на супольны абед у кангрэсавым рэстаране. Абед прайшоў у вельмі прыязнай і мілай атмасфэры. Пасьля абеду адбылося спатканьне а. Васіля із Сьпікерам Джонам Мэк Кормакам у ягоным кабінэце. Пасьля гэтага дэлегацыя пакінула Вашынгтон і выехала ў НьюБрансьвік.

У гонар Беларускага народу й 51-ых угодкаў абвешчаньня дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі выступалі з гарачымі прамовамі ў Кангрэсе шмат якія сэнатары й кангрэсмэны. Яны падчырквалі вялікі патрыятызм і ахвярнасьць Беларускага народу ў ягоным змаганьні за волю й незалежнасьць як у пэрыядзе царскага, гэтак і бальшавіцка - маскоўскага паняволеньня, выказвалі прызнаньне ягонаму патрыятызму й веру ў перамогу беларускай нацыянальна - вызвольнай ідэі. Прамовы ў Сэнаце й Палаце Рэпрэзэнтантаў сёлета, як і мінулымі гадамі, гэта вымоўныя паказальнікі маральнага й палітычнага падтрыманьня й абнадзейваньня, якое мы маем з боку зычлівых нам амэрыканскіх дзяржаўных дзеячоў і палітыкаў.

Ведамыя із свае глыбокае прыязьні да Беларусаў Сэнатары: Everett McKinley Dirksen (R) of Illinois, Peter H. Dominick (R) of Colorado, Roman L. Hrushka (R) of Nebraska, B. Everett Jordan (D) of North Carolina, Edmund S. Muskie (D) of Main, у лістох да Галоўнае Ўправы БАЗА паведамілі, што яны скажуць прамовы ў Сэнаце ў часе сёлетняга Тыдня Паняволеных Народаў у ліпені, у якіх выступяць у вабароне ўсіх паняволеных народаў, у тым ліку й Беларускага народу.

Затое Сэнатары: Charles H. Percy (R) of Illinois, Thomas J. Dodd (D) of Connecticut, Hugh Scott (R) of Pennsylvania, William Proxmire (D) of Wisconsin, Charles E. Goodell (R) of New York, Harrison A. Williams (D) of New Jersey, Jacob K. Javits (R) of New York, выступілі з прамовамі 26 сакавіка выключна на тэму 51-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі.

Асабліва шмат было прамоваў у Палаце Рэпрэзэнтантаў. У часе ад 25 сакавіка да 2 красавіка выступілі з прамовамі з нагоды беларускіх нацыянальных угодкаў наступныя кангрэсмэны:

Michael A. Feighan of Ohio (D), Gerald R. Ford (R) of Michigan, William T. Murphy (D) of Illinois, Clement J. Zablocki (D) of Wisconsin, Charles W. Sandman (R) of New Jersey, John E. Hunt (R) of New Jersey, Edward J. Patten (D) of New Jersey, Thomas J. Meskill (R) of Connecticut, John D. Dingell (D) of Michigan, Daniel E. Button (R) of New York, Glenn Cunningham (R) of Nebraska, Emilio Q. Daddario (D) of Connecticut, Joel T. Broyhill (R) of Virginia, John W. Wydler (R) of New York, Henry Helstoski (D) of New Jersey, Samuel N. Friedel (D) of Maryland, Edward J. Derwinski (R) of Illinois, Lester I. Wolf (D) of New York, John J. Rooney (D) of New York, Seymour Halpern (R) of New York, H. Allen Smith (R) of California, James J. Howard (D) of New Jersey, John C. Kluczynski (D) of Illinois, W. J. Bryan Dorn (D) of South Carolina, Charles S. Joelson (D) of New Jersey, Joseph G. Minish (D) of New Jersey.

У якасьці прыкладаў, побач зьмяшчаем прамовы двух Сэнатараў (паводля „Кангрэсавага Рэкорду" за 26 сакавіка):

HONORABLE HARRISON A. WILLIAMS, SENATOR OF NEW JERSEY

Mr. President, March 25 marked the 51st anniversary of the proclamation of independence by the people of Byelorussia. I wish to assure the people of Byelorussia, who I am hopeful will hear these messages of encouragement, that they have not been forgotten by the people of the free world and that amidst the myriad of events which daily occupy the time of Congress, we now pause to remember and pay tribute to those courageous and valiant people.

We shall not forget the desire that the Byelorussians had to be considered a distinctive national entity. Out of Byelorussia emerged a growing interest in ethnology and language, the publication of books abroad in the Byelorussian language which were smuggled into into the homeland, the founding of a teachers society for the propagation of the Byelorussian language, the establishment of separate Byelorussian journals and a Byelorussian theatre — all of which contributed to generating the deep Byelorussian interest and concern with their national culture.

We shall not forget the Byelorussian newspaper, Nasha Niva. This publication, which miraculously existed from 1906 to 1915, became a political organ which played a very important role in Byelorussia's national revival by becoming the spokesman for the Byelorussian intelligentsia, writers, and poets; in its pages appeared the first works of Bahdanovich, Yanka Kupala, Yakub Kolas, Ales Harun, and many others.

We shall not forget the All-Byelorussian Congress which met in Minsk in December of 1917 attended by 1,872 delegates democratically chosen and representing all Byelorussian organizations political parties. Congress adopted a resolution by an overwhelming majority which endorsed the right of nations to self-determination and called for the establishment of a democratic government to be designated the Byelorussian National Republic. This was the first constitutional step towar complete independence from Russia.

We shall not forget that, sensing the danger to their own revolutionary interest, the Bolsheviks, who had seized power in November, surrounded the place at which the Congress was convening and with a display of armed power broke up the meeting. By this action, Byelorussia became one of the first victims of Communist aggression.

We shall not forget that on March 25, 1918, the representative body of the Republic solemnly proclaimed the independence of Byelorussia and published its official proclamation which read as follows:

„A year ago, the peoples of Byelorussia, together with all the peoples of Russia, threw off the yoke of Russian tsarism which, taking no advice from the people, had plunged our land into the blaze of war that ruined most of our cities and towns. Today we, the Rada of the Byelorussian National Republic, cast off from our country the last chains of the political servitude that had been imposed by Russian tsarism upon our free and independent land. From now on, the Byelorussian National Republic is to be a free and independent power. The peoples of Byelorussia themselves, through their own Constituent Assembly, will decide upon the future relations of Byelorussia with other states...".

We shall not forget the significant advances the Byelorussian Government made in the fields of education, culture, and social welfare. In addition, the Government was active internationally and received recognition from various countries. The Republic was recognized de jure by Austria, Poland, and the newly independent succession states of the former Russian Empire; namely, Georgia, Latvia, Lithuania, and the Ukraine. In addition, it was recognized de facto by Bulgaria, Denmark, France, and Yugoslavia.

We shall not forget that in November 1918 the Red army advanced into Byelorussia. The Byelorussians, having unsufficient military forces with which to oppose the Bolsheviks and protect their own national territory, were thus forced to move.

We shall not forget that on December 10, 1918, the Red army seized Minsk and established a government of military revolutionary committies. Byelorussia's efforts to establish an anti-Bolshevik force failed, and with the Treaty of Riga in 1921 ending the war between Poland and Bolshevik Russia, Byelorussia was divided, Poland receiving one-third of the country with a population of 3,500,000 while the remainder, with the exception of that part falling to independent Latvia, came under Soviet control.

Through the years, these brave people have exhibited courage and determination against all odds. Free men should pause a moment to pray for the day when Byelorussians will once again enjoy the freedom and liberty that were theirs for those few moments in 1918. We shall not forget.

HONORABLE WILLIAM PROXMIRE, SENATOR OF WISCONSIN

Mr. President, in every nation there is a certain spirit of nationalism, something difficult to put into words, but nevertheless something you can feel in its cities, towns and wilderness areas. It is a unifying and inspiring idiom for a certain group of people, having the potential to fill them with a fierce pride in and commitment to their country. To a new or struggling state, the quintessence of this nationalism has usually been the lifeblood of its preservation, without which it could never exist. On the other hand, to a nation that has been denied the opportunity for self-determination, nationalism is a conglomeration of all the frustrations and aspirations, a true battle cry for independence. Such is the case with Byelorussia, whose eight million people are today secretly celebrating their Independence Day.

After World War II, the collapse of imperial power permitted many new nations to emerge throughout the world. Similarly did the fall of several nations of the pre-1914 Europe allow many small nations to assert their independence from foreign domination. The Byelorussian Democratic Republic was one such country. On March 25, 1918, the Congress of Byelorussia, as embodied in the Rada, "threw of the yoke of Russian tsarism", and proclaimed its independence. With this action, a century of domination and suppression by the Russian people was ended after long and bitter struggle.

But this independence was not destined to come as easily for the Byelorussians as it did for the Americans in 1776. For 2 arduous years the brave people of this small country fought tirelessly for their very existence. But the forces opposing them were formidable. Besides trying to curtail increasing friction with Poland over the west and south borders, the Byelorussians also had to cope with the aggressive Red Army of the Soviet Union. Therefore, despite tremendous resistance, the country was invaded from the east in 1921, and it became a part of the Soviet Union. Thus did the independence of Byelorussia dissolve after 2 short years, but still the hope of liberty was burned in the hearts of its countrymen.

Mr. President, that hope is still present today. The constitution and individual culture that Russia tried to suppress with naked force are even stronger today. Thousands were killed or deported during that time. And yet today, 51 years after Byelorussia declared its independence, the fact remains that this country has always wanted to be free, a feeling that Russia could only suppress, never obliterate. Mr. President, the people of Byelorussia are forbidden to celebrate March 25, 1918 today, and we must do it for them. Therefore, I wish to add my best wishes to that country with the fervent hope that their spirit and determination has not been in vain.

НЕРАСЕЙСКІЯ НАЦЫЯНАЛІЗМЫ У СССР

Кансэрватыўны рэспубліканскі тыднёвік „Нацыянальны Агляд" („Нашэнэл Рэв'ю"), выдаваны ў Нью Ёрку пад рэдакцыяй сп. Уільяма Баклі, у нумары за 8 красавіка сёлета зьмясьціў артыкул Джэймса Бэрнгэма пад заг. „Іхныя ,нацыянальна-вызвольныя франты' й нашыя".

Аўтар кажа, што ўрад ЗША зусім ня выкарыстоўвае нацыянальных рухаў, якія нуртуюць у камуністычным сьвеце, перш-наперш у Савецкім Саюзе, тымчасам як камуністычная дывэрсія шырака праводзіцца па цэлым сьвеце пад лёзунгам „нацыянальна-вызвольных франтоў". На думку Дж. Бэрнгэма, усе акалічнасьці міжнароднага палажэньня й лёгіка змаганьня з камуністычным таталітарызмам падказваюць, што падтрымваньне нацыянальных рухаў у камуністычным сьвеце ляжыць у інтарэсах Амэрыкі. І гэта больш за ўсё датычыцца ў дачыненьні да Савецкага Саюзу. „Нацыянальныя рухі ў камуністычным сьвеце, — кажа аўтар, — паводля свае прыроды — у сілу свае дэфініцыі, можна было-б сказаць — палітычна антырасейскія". Амэрыканская прапаганда дзеля гэтага, кажа ён, — часапіс „Амерыка", радыё Свабодная Эўропа, радыё Свабода — павінны былі-б больш увагі прысьвячаць пытаньню паняволеных камунізмам народаў, нерасейскіх нацыяналізмаў у СССР. Тымчасам як паказвае дасюлешняя практыка, піша Бэрнгэм, робіцца гэта няўмела й вяла, а бальшыня штатных працаўнікоў у амэрыканскіх прапагандавых установах, „рутынізаваная й летаргічная".

РЭСПУБЛІКАНСКІ ЧАСАПІС ПРА СЬВЯТА НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ БНР

Орган Рэспубліканскага Кангрэсавага Камітэту „Ньюзлетэр", што выходзіць у Вашынгтоне (№ 6 за 24 лютага сёлета), у календары важнейшых датаў на месяц сакавік, пад датай 25-га падаў: „Дзень Незалежнасьці Беларусі — Калі развалілася царская Расея, народ Беларусі абвесьціў сваю незалежнасьць, але Чырвоная армія паняволіла гэтую дзяржаву". Разьдзел каляндарных датаў у часапісе вядзе кангрэсмэн-рэспубліканец із штату Іліной Эдвард Дэрвінскі; ён-жа — старшыня Аддзелу Нацыянальнасьцяў пры Нацыянальным Камітэце Рэспубліканскае партыі.

Джэймс Бэрнгэм сьцьвярджае, што ў органах амэрыканскае прапаганды, як і ў самым Дзяржаўным Дэпартаманьце ЗША, блізу няма нікога, хто ведаў-бы што-небудзь пра паняволеныя народы Савецкае імпэрыі.

BIELARUS
Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.,
166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.
Subscription $ 6.00 yearly.

„БЕЛАРУС" —Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне
Выпіска зь перасылкаю — 6 дал. на год.

ЛЕГЭНДА ПРА ІДЭЯЛЯГІЧНУЮ ДЫВЭРСІЮ ЗАХАДУ

За галоўную й бадайшто адзіную прычыну ідэялягічнай мабілізацыі, праводжанай сяньня ў Савецкім Саюзе на загад партыі, падаецца патрэба змаганьня зь ідэялягічнай дывэрсіяй заходняга імпэрыязізму. Пры гэтым, штораз больш настырліва цьвердзіцца, быццам гэтая ідэялягічная дывэрсія ўзмоцнілася асабліва апошнім часам і вядзецца ў сусьветным маштабе.

Гэты новы курс ідэялягічнага змаганьня быў абвешчаны на красавіковым пленуме ЦК КПСС летась, на якім, між іншым, было пастаноўлена: **„весьці наступальную барацьбу супраць буржуазнай ідэялёгіі, актыўна выступаць супраць спробаў працягваньня . . . паглядаў, чужых сацыялістычнай ідэялёгіі савецкага грамадзтва"**.

У вадпаведнасьці з гэтай пастановай газэта „Советская Белоруссия" за 30 травеня летась выступіла з баёвай перадавіцай пад вымоўным загалоўкам „Заўсёды ў наступе". Паклікаўшыся на згаданую пастанову красавіковага пленуму, газэта цьвердзіла, што **„імпэрыялізм, і перш-наперш імпэрыялізм ЗША, разам з авантурызмам у ваенна-палітычнай галіне, штораз больш нарошчвае падрыўное палітычнае й ідэялягічнае змаганьне супраць сілаў сацыялізму і дэмакрацыі"**. Артыкул заклікаў да актыўнага змаганьня з праявамі заходняй ідэялягічнай дывэрсіі ў вабставінах Беларусі й канчаўся словамі: **„У ідэялягічных бітвах супраць імпэрыялізму быць заўсёды ў наступе — заданьне кожнага камуніста, кожнай партыйнай арганізацыі"**.

Гэтак пачалася і ў БССР ідэйная й палітычная мабілізацыя на змаганьне зь ідэялягічнай дывэрсіяй заходняга імпэрыялізму, мабілізацыя, што вельмі хутка сталася ўсеагульнай і татальнай. У гэтую ідэялягічную кампанію поўнасьцяй былі ўлучаныя й леташнія сьвяткаваньні 50-ых угодкаў БССР, пад лёзунгамі ідэялягічнага наступу вядуцца й сёлетнія рыхтаваньні да 100-годзьдзя ад нараджэньня Леніна. Гэтай ідэялягічнай кампаніі падпарадкаванае сяньня ўсё нутранапалітычнае, грамадзкае, культурнае й нат эканамічнае жыцьцё БССР.

Бадайшто не пачуць сяньня ў БССР ніводнага выступленьня дзеячоў партыі і ўраду на любую тэму, прадстаўнікоў творчых саюзаў інтэлігенцыі, грамадзкіх арганізацыяў, ня кажучы ўжо пра прафэсіянальных агітатараў і палітычных інфарматараў, у якіх-бы не алярмавалася пра загрозу ідэялягічнае дывэрсіі Захаду ды не заклікалася да змаганьня зь ёю. Бадайшто ў кажным нумары рэспубліканскіх газэтаў БССР аж пярэсьціцца сяньня ад лёзунгаў і заклікаў да ідэялягічнага змаганьня.

Ува ўсёй гэтай прапагандавай гістэрыцы й шумісе моцна ўражае адно: зусім ня відаць запраўдных і канкрэтных фактаў гэнае ідэялягічнае дывэрсіі заходняга імпэрыялізму. Наадварот, перад запраўднай, а не ўяўнай, ідэялягічнай дывэрсіяй камунізму, праводжанай у заходніх краёх Савецкім Саюзам, Захад, — як гэта ня дзіўна, — зусім пасуе, і на ілжывыя, нат абразьлівыя словы савецкай прапаганды супраць яго адказвае дыпляматычнай ветлівасьцяй. Затым завойстранае да нябывалых разьмераў савецкае змаганьне з гэнай уяўнай ідэялягічнай дывэрсіяй Захаду, якой фактычна няма, прыпамінае донкішотаўскую вайну зь ветракамі.

Праўда, савецкая прапаганда ўсьцяж і навет самым апошнім часам зьвязвае леташнія падзеі ў Чэхаславаччыне з уплывамі заходняе прапаганды. Але-ж гэта адно голыя словы, не падпёртыя канкрэтнымі фактамы й лягічнымі аргумэнтамі. Затое процьма канкрэтных довадаў на тое, што нацыянальнавызвольныя імкненьні ў Чэхаславаччыне, як раней і вугорскае паўстаньне, паўстаньне ў Усходняй Нямеччыне ды вызвольныя фэрмэнты ў Польшчы, разьвіліся й насьпелі сярод самога жыхарства гэтых краёў, як рэакцыя на камуністычнае паняволеньне.

Іншая рэч, што народы Захаду шчыра спачувалі гэтым вызвольным імкненьням, сымпатызавалі народам сатэлітных краёў, але-ж гэтага ніяк нельга кваліфікаваць, як плянавай і арганізаванай ідэялягічнай дывэрсіі. Таксама зусім іншая рэч, што вызвольныя імкненьні ў сатэлітных краёх мелі шырокі водгук у Савецкім Саюзе, перш-наперш сярод ідэйнай часткі савецкай моладзі, зусім без дапамогі заходняе прапаганды.

У якасьці канкрэтных фактаў ідэялягічнае дывэрсіі Захаду савецкая прапаганда называе навуковую (бяручы слова гэтае ў двукосьсі) дзейнасьць заходніх вучоных, гэтак званых саветалёгаў, што дасьледуюць розныя аспэкты савецкага жыцьця. Партыйны дзеяч Р. Клімаў у сваім артыкуле „Праўда жыцьця і выдумкі буржуазных фальсыфікатараў", надрукаваным у „Зьвязьдзе" за 29 сакавіка сёлета, піша: **„У вапошнія гады на Захадзе апублікаваныя шматлікія „навуковыя" работы, мэта якіх — зганьбіць сацыялістычны лад, сказіць гісторыю савецкага грамадзтва, зьменшыць, ачарніць дасягненьні СССР у гаспадарчым і культурным будаўніцтве"**.

Але ўзноў-жа, было-б дзіўным і незразумелым, каб заходняя навука, унівэрсальная сваім засягам і маштабамі, абмінала ў сваіх дасьледваньнях праблемы Савецкага Саюзу або каб не рабіла ў гэтых дасьледваньнях аб'ектыўных высноваў і абагульненьняў. Ды калі-б і назваць навуковыя працы заходніх вучоных ідэялягічнай дывэрсіяй, дык была-б гэта адно дывэрсія сярод заходніх чытачоў, бо-ж працы гэтыя, як ведама, у Савецкім Саюзе недаступныя.

Адзінымі канкрэтнымі фактарамі, якім савецкая прапаганда магла-б прыпісаць дывэрсійную дзейнасьць унутры Савецкага Саюзу, застаюцца заходнія радыястанцыі, а калі ходзіць пра Беларусь — беларуская рэдакцыя радыя „Свабода". І пад адрысам заходніх радыястанцыяў, парш-наперш беларускіх перадачаў гэтага радыя й іхных тўтараў атакі савецкае прапаганды ад колькіх ужо год сталіся зьявай чуць ня штодзённай. Ды ўзноў-жа, калі-б гэтыя сьціплыя пункты інфармацыі, дарэчы, старанна глушаныя ў Савецкім Саюзе, і былі актамі ідэялягічнае дывэрсіі, дык далёка нясумернымі сваймі магчымасьцямі да гэнай усеагульнай і татальнай ідэялягічнай кампаніі ў БССР.

З усяго гэтага ясна й бясспрэчна, што ўся легэнда пра ідэялягічную дывэрсію Захаду — адно дымавая заслона, якой прыкрываюцца ўсе адмоўныя зьявы жыцьця й штораз большае незадаваленьне, якія з кажным днём ствярае сама савецкая рэчаіснасьць.

Ст. Станкевіч

3. ШЛЯХІ РАЗЬНЯВОЛЕНЬНЯ

Нас цікавіць складаная праблема захаваньня гістарычнай праўды ў сьведамасьці народу. Бывае чутны нараканьні на нашых сялян, нібы ў іх праяўляецца часам недастатковая ступень нацыянальнай сьведамасьці. Бязмысны гэты закід нятолькі няпраўдзівы, але й глыбока несправядлівы ў дачыненьні да людзей, якіх само жыцьцё паставіла ў становішча войстрай апрычонасьці ад асяродзьдзя, у якім яны жывуць, але ня ўдзельнічаюць . . .

Пачынаючы з другой палавіны 15-га стг., нашае вольнае сялянства паступова затрачвае ўсе свае грамадзянскія правы й волю — стае прыгонным. З таго часу і па сяньняшні дзень бытаваньне нашых сялян — адна галеча, крыўды й нястачы ды праца, бясконцая праца на чужых. Мала памагла іхнаму лёсу „царская воля" 1861 г., якой намінальна скончыўся прыгон. Вякамі абяднелыя, яны так і засталіся ў поўнай залежнасьці ад сваіх калішніх валадароў. Але ўсё гэта не пахіснула волі селяніна: хмуры й наважаны, ён мужна трываў у няроўным змаганьні, бо-ж адступаць ня было куды, а мірыцца ня было зь кім . . .

Перанёс ён на сваіх плячох жахі Першай сусьветнай вайны і хаос рэвалюцыі, ды пачаў ужо было крыяць ад ліхалецьця, як рынулася на яго найгоршая ,бадай, з усіх бед — маскоўская калектывізацыя. Ахвярна перанёс ён і гэта цяжкое выпрабаваньне долі, грубой сілаю бязьлітасна прымушаны дапасавацца да новай абстаноўкі, хоць у сэрцы сваім ніколі зь ёю не пагадзіўся. Бо, як не пагадзіць агню з вадою, так ня зьмірыць натуры людзкой зь дзікім гвалтам . . . Таму, калі дзесяць год пазьней новая сусьветная бура ахапіла й прасторы Беларусі, селянін наш яе анічуць не спалохаўся. Ён навет яе вітаў, у надзеі на нейкую зьмену ў сваёй нядолі. Ды так яно ўжо вядзецца, што чалавек заўсёды спадзяецца на лепшае, а тымчасам горшае насунецца . . . Так яно, як ведаем, і ў нас тады сталася. Акупант за акупантам мяняўся, а нядоля заставалася тэй самай. Кажны нішчыў, караў, паліў, рабаваў, вывозіў без аглядкі: край-жа ня свой і людзі чужыя — чым больш вынішчыш, тым болей месца для гасьцей . . . Калі адгрымела ўсё, настала заціша магільнае: два міліёны, кажуць, лягло з гакам, ды дзе хто іх калі далічыцца . . . У міжчасе Масква нанава завяла сваю шарманку і ўсё пайшло ізноў старой пуцявінаю. Адно надзея, што зорка тая ў халодную калядную ноч усё ня хоча гаснуць . . .

Затым, пасьля такога пекла, пасьля такое школы жыцьця, тае найвышэйшае з усіх школаў, пройдзенае цягам стольскіх пакаленьняў — якой-жа можа быць нацыянальная сьведамасьць беларускага селяніна? Удалося акупантам пераўрадзіць духовы воблік нашага селяніна настолькі, што ён перастаў быць тым, чым ён быў ад вякоў — ці не? Усе мы ведаем, што так ня сталася і, як доўга наш селянін застаецца селянінам, яно стацца так не магло. Сама доля рагатая ніколі не давала яму забыцца свае апрычонасьці; сваёй глыбокай маральлю, сваёй мовай, звычаямі і ўсім сваім жыцьцём ён заўжды рэзка выдзяляўся спаміж тых, хто ўмудраўся аднэй рукою зьдзекліва цісьнуць яго да зямлі, а другою заманліва клікаць у браты . . . На што як на што, а на „братоў" усялякіх масьцяў у нас дасюль нястачы ня было, ды ўсё новыя смольлю ў вочы лезуць, далікатна кажучы.. А бездань гіпакрызіі тэй „братняй дружбы", ад якой часта нямаведама куды хавацца, ня горш чым калісь прыгон, моцна сьцёбае па чуткай душы нашага селяніна, не даючы заснуць яго сьвядомасьці й сумленьню, і так трымаючы яго на шляху праўды, якім вякамі йшлі ягоныя продкі.

Так даходзім, што пракрыніцы тэй зьдзіўляючай жыцьцёвай сілы, вынослівасьці й адпорнасьці нашых сялян на катастрафічныя зьмены, іхнае элястычнасьці ў дапасаваньні да штораз новых, і ўсё горшых, умоваў жыцьця, ды ўрэшце іхнае карэннае кансэрватыўнасьці на далёкую мэту — трэба шукаць у своеасаблівай камбінацыі двух дзейнікаў: Папершае, разьвітай дзесьці ў заранні вякоў пад ціскам чорнай нядолі, а ўзмацаванай даўгавечнымі дазнаньнямі, выдатнай уласьцівасьці характару Беларуса, як чалавека, — а менавіта, яго амаль падсьведамай вернасьці і шчырай адданасьці ідэі канчатковай перамогі дабра-праўды над злом і няпраўдай, у вабліччы навет самых безнадзейных абставінаў. Гэты ціхі фанатызм карэньнем сваім беспасярэдня грунтуецца ў няўміручай ідэі Хрыстовае ахвяры, прынесенае Ім на крыжы, ды Ягонага Ўваскрашэньня зь мертвых, пасярэдня-ж ідзе шмат далей у нязьведаныя глыбіні людзкой натуры. Другім дзейнікам былі тут тыя-ж жахлівыя ўмовы жыцьця нашага сялянства, аб якіх вышэй гутарка. Гэты дзейнік стаў штодзённым бязьлітасным стымулам і разам каталізатарам у вытварэньні тых вынятковых рысаў характару Беларуса й ягонае надзіва пазытыўнае, у канчатковым разьліку, філязофіі жыцьця

Дзееў тут асноўны закон жыцьця: бязупынныя нягоды, вялікія цяжкасьці-калоды на жыцьцёвым шляху, звычайна зьбіваюць з ног, ломяць слабога. Дужаму-ж духам яны нятолькі нястрашныя, але навет карысныя, бо асіленьне іх яшчэ дадае яму дазнаньня й мацунку на далейшае змаганьне. Што ў даўгавечным сваім ходаньні за існаваньне й за права „людзьмі звацца", сялянства нашае нятолькі змагло абагнацца ад сабачага гурту з усходу й захаду, нятолькі ўнікла маральнай гнілі, што разьядае яго панявольнікаў, але ў ціхім цярпеньні выррабіла ў сабе высокацэнныя й шляхотныя людзкія якасьці — вымоўны довад яго зьдзіўляючае сілы й жыцьцяздольнасьці.

Вось чаму ніякай іншай клясе нашага гістарычнага грамадзтва, а толькі сялянству, дадзеным было скрозь вякі зьдзеку, патрасаючых пераваротаў і бураў, перанесьці непарушнымі духовыя скарбы нашай нацыі — яе мову прастарую, векавечныя звычаі, народную мудрасьць, абраднасьць і велічнае песеннае багацьце. На гэтай базе, як ведама, і зарунела было нашае Адраджэньне яшчэ ў 19-тым стагодзьдзі. Лёгіка падказвае, што гэта высока разьвітая самазахаваўчая руплівасьць, поспаль з прынцыповай кансэрватыўнасьцяй нашага селяніна, мусілі паспрыяць і захаваньню гістарычнай праўды ў яго сьвядомасьці насупраць усім варожым круцельствам, узмацняючы ягоную адпорнасьць на дэнацыяналізацыйныя натугі ворага. Хоць справа гэтая, зь вядомых прычын, належна дасюль не прасочаная, ёсьць даволі наяўных фактаў, што пацьвярджаюць праўдзівасьць гэтага выснаву.

Загляньма да нашых братоў па селішчах і гарадзішчах сівой Смаленшчыны. Тут, яшчэ зь сярэдзіны 17-га стг. Масква седзьма ўселася на хрыбце Крывіча, задаўшыся мэтай „істрэбіць" у яго памяці ўсякую думку пра тое, што вольнай калі магла быць яго зямля. Але дармо. На 1-шым Усебеларускім Кангрэсе ў сьнежні 1917 г. дэлегацыя Смаленшчыны — адна з найбольшых — дружна й настойліва дамагалася парваньня ўсякіх фэдэратыўных сувязяў і поўнай незалежнасьці Беларусі ад Масквы. Вядома, што й сяньня, пасьля больш як 300 год няволі й зьдзеку, Смаленскі Крывіч не пакінуў змаганьня, а ўсё яшчэ ўпарта адмаўляецца лічыць сябе маскалём. І ня можа быць найменшага сумлеву, што, перанёсшы столькі, ён датрывае да пераможнага канца.

Цікава ведаць, які сьлед у сьведамасьці народу пакінуў літоўскі пэрыяд нашай гісторыі? Ці ўдалося Маскве яго цалком зацерці? Ізноў-жа адказ ёсьць — не, хоць у вядомай ступені злачынныя намаганьні Масквы ў кірунку адчужэньня й зьнішчэньня нашай літоўскай спадчыны не маглі ня даць некаторых вынікаў. Ды ўсё-ж далёка ей да поўнай удачы. У паясьненьнях да „Карты сучаснага этнічнага складу жыхарства Украінскай ССР", выпушчанай у Кіеве ў 1966 г., чытаем, што „у шэрагу сельскіх мясцовасьцяў Украіны . . . частка Беларусаў да гэтага часу называе сябе Літвінамі". Як бачым, дзе селянін наш мог жыць дасюль бязь зьдзеку й нагонкі, там няспынным цягам ідзе далей наш гістарычны працэс і праяўляюцца яго законы.

Што-ж тады застаецца сказаць пра нацыянальную сьведамасьць нашага селяніна? Ня лёгка яму зьведаць усю праўду па мінулае роднае старонкі, бо ў забароненым край, забароненая й гісторыя. Яе ня вывучаюць па школах, адно калечаць. Але з дзеда-прадзеда церазь векавыя сумеркі вынес ён у сэрцы сваім аж-надта духовае сілы, каб адстоіць ліхаманкавыя натугі маскоўскіх нівэлятараў. Тэй-жа няволяй ён войстра адмяжоўваецца й супроцьстаўіцца гвалтоўнікам свае свабоды, зь якімі ў яго няма супольнае мовы. У гэтым даўгавечным сваім пратэсьце ён ужо не адасоблены ў нашым грамадзтве — шэрагі нашай новай, народнай інтэлігенцыі шпарка растуць, а наш Адраджэнскі Рух ужо даў поўнае прызнаньне вынятковай гістарычнай ролі беларускага сялянства, якому ў нас шлях да поўнага духовага разьняволеньня бясспрэчна найкарацейшы.

П. Вішнеўскі

САМАСПАЛЕНЬНЕ Й НА УКРАІНЕ

Колькі месяцаў таму апініяй сьвету ўскалыхнулі распачлівыя й сваёй жахлівай формай няведамыя дасюль акты пратэсту супраць бальшавіцкага здушэньня свабоды ў Чэха-Славаччыне, калі два маладыя чэскія патрыёты у знак гэтага пратэсту, аблілі сябе бэнзінай і ў полымі агню выбралі мучаніцкую гэраічную сьмерць, чымся жыць у бальшавіцкай няволі.

Цяпер-жа ўкраінская прэса ў Амэрыцы зь верагодных крыніцаў паведаміла, што гэткі-ж акт пратэсту меў месца ў канцы мінулага году на Украіне. Малады ўкраінскі патрыёта Васіль Макух 5 лістапада летась у знак пратэсту супраць узмоцненай русыфікацыі Украіны дакнаў акту самаспаленьня ў суседзтве зь кінатэатрам „Стэрэо" на галоўнай вуліцы Кіеву — Крашчацiку.

Васіль Макух, які толькішто быў вярнуўся із зьняволеньня за сваю дзейнасьць у Арганізацыі Украінскіх Нацыяналістых і ў Украінскай Паўстанскай Арміі, сказаў кароткую прамову перад тым, як abліў сябе бэнзінай. Ён папярэдзіў, што тое, што ён хутка зробіць із сабой, будзе пратэстам супраць узмоцненай русыфікацыі Украіны. Із словамі „Няхай жыве вольная Украіна", Васіль Макух абліў сябе бэнзінай, падпаліў сябе й пабег жывой паходняй у кірунку памятніка Леніну. Адразу-ж быў ён схоплены агентамі КДБ й завезены ў шпіталь, дзе ён ночай таго-ж чысла памёр, пакідаючы жонку й двое дзяцей.

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ УГОДКІ У СЫДНЭІ

Беларусы Сыднэю (Аўстралія) ўрачыста адсьвяткавалі 51-ыя ўгодкі Акту 25 Сакавіка дня 28 сакавіка. Урачысты Сход ачыніў цёплым уступным словам старшыня Беларускага Аб'еднаньня ў Новай Паўдзённай Валіі інж. Марыян Каранеўскі. Рэфэрат пра гістарычныя падзеі 1917-20 гадоў прачытаў сп. А. Смаль, тады д-р Язэп Малецкі зрабіў інфармацыйны даклад аб падзеях у сьвеце й на бацькаўшчыне. З асаблівай увагай прысутныя слухалі пра кітайска-савецкую збройную сутычку, бо гэта сымптаматычная зьява, каб два камуністычныя асілкі, прэтэндуючы да пяршынства ўкамуністычным сьвеце, схапіліся загрудкі.

Старшыня Камітэту пабудовы народнага дому сп. М. Антух расказаў прысутным, якія ўдачы й перашкоды ў зьбіраньні грошай і вэрбаваньні людзей для гэтае справы. Аказалася, што першы яршом становіцца да гэтай справы сп. М. Зуй (бо яго ня выбралі за старшыню міжарганізацыйнага камітэту) і ўпорыста вядзе разьбівальную акцыю.

Прысутныя зложылі, на прапанову сп. У. Бакуновіча, 42 даляры на Выдавецкі Фонд газэты „Беларус", 22 даляры — на Фонд БНР і 86 даляраў на Беларускі Музэй і Бібліятэку ў Лёндане.

Між іншым сп. А. Булаўскі заклікаў да купляньня акцыяў Беларускага дому па 500 даляраў ад асобы. Гутаркі, жарты й песьні цягнуліся да познае ночы.

Спадарыні М. Лужынская, О. Качан і А. Каранеўская спрытна й ахвярна прылажылі рукі да накрыцьця сталоў і смачнай на іх закускі.

Я. Лаўрыновіч

САКАВІКОВЫЯ УГОДКІ Ў НЬЮ БРАНСЬВІКУ

БЕЛАРУСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ Ў КАНГРЭСЕ ЗША

Зьлева направа: Старшыня Галоўнай Управы БАЗА Ул. Курыла, Кангрэсмэн Эдвард Дж. Патэн, а. Васіль Кендыш, Старшыня БАЗА ў Нью Джэрзі Сяргей Гутырчык, прадстаўніца Жаноцкай Сэкцыі Галіна Русак, Сакратар Аддзелу БАЗА Элеанора Гутырчык

Угодкі аднаўленьня дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі асабліва ўрачыста былі адзначаны сёлета беларускімі арганізацыямі ў Нью-Джэрзі.

Як паведамлялася ўжо ў папярэднім нумары, а таксама як падаецца пра гэта на іншым месцы й гэтага нумару газэты, настаяцель прыходу БАПЦ Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку, Нью Джэрзі, а. Васіль Кендыш быў запрошаны 20 сакавіка прачытаць малітву за Беларусь на адчыненьні сэсіі Палаты Рэпрэзэнтантаў Кангрэсу ЗША. Настаяцеля а. В. Кендыша суправаджала ў Вашынгтон дэлегацыя прадстаўнікоў ад беларускіх арганізацыяў у Нью Джэрзі. Пасьля малітвы дэлегацыя была прынятая сьпікерам Палаты Рэпрэзэнтантаў Джонам Мэк Кормакам і кангрэсмэнам ад Нью Джэрзі Эдвардам Дж. Патэнам.

У аўторак 25 сакавіка на гарадзкой ратушы ў Нью Брансьвіку быў падняты, побач з замэрыканскім, і беларускі нацыянальны сьцяг. Дзень 25 сакавіка быў абвешчаны бурмістрам гораду сп-няй Патрыцыяй Сыган Днём Незалежнасьці Беларусі.

У нядзелю 30 сакавіка ў царкве Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку быў адслужаны а. Васілём Кендышам сьвяточны малебен, прысьвечаны дню аднаўленьня незалежнасьці Беларусі. У царкву ў часе службы былі ўнесеныя сьцягі вэтэранамі амэрыканскага й беларускага войскаў.

Пасьля Божае Службы адбыўся ўрачысты Сход, які адчыніў старшыня Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі Сяргей Гутырчык. З пачыны сьмерці былага Прэзыдэнта ЗША ген. Двайта Айзэнгаўэра, сп. С. Гутырчык расказаў пра жыцьцё й дзейнасьць памерлага ды папрасіў хвілінаю маўчаньня ўшанаваць ягоную памяць.

Далей сп. С. Гутырчык паінфармаваў прысутных пра наведаньне дэлегацыі прадстаўнікоў беларускіх арганізацыяў у Нью Джэрзі Вашынгтону, малітву ў Кангрэсе ды прыняцьце беларускае дэлегацыі кангрэсмэнам Патэнам. „Гонар, аказаны нам у Вашынгтоне, належыцца вам, мы былі толькі вашымі дэлегатамі", — сказаў сп. С. Гутырчык ды заклікаў усіх і далей працаваць у рамах Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня.

У рэфэраце на тэму дня Акт 25 Сакавіка быў паказаны, як прадукт і лягічны выснаў траха тысячагадовай гісторыі дзяржаўнасьці Беларусі. Былі адзначаныя арганізацыйна-палітычныя ды мілітарныя дасягненьні беларускіх удзельных княстваў, а пазьней — Вялікага Княства Літоўскага. Былі таксама падчыркнутыя вялікія дасягненьні беларускага народу на ніве рэлігійнай, асьветна-культурнай ды ў галіне заканадаўчай. Факт, што беларускі народ паказаў шмат разоў сваю гатоўнасьць збройна бараніць сваю дзяржаўнасьць, найлепшая зарука таго, што ідэі 25 Сакавіка будуць зьдзейсьненыя.

На мастацкую частку Сходу зла-жыліся дэкламацыі, мастацкі мантаж ды народныя танцы ў выкананьні Беларуска-Амэрыканскай Арганізацыі Моладзі. Вучнямі сярэдніх і вышэйшых школаў былі прачытаныя праклямацыі пра абвешчаньне дня 25 сакавіка Днём Незалежнасьці Беларусі губарнатарам штату Нью Джэрзі, бурмістрам гораду Нью Брансьвік і бурмістрам гораду Ньюварк. Таксама былі прачытаныя прывітаньні ад сэнатараў і шмат якіх кангрэсмэнаў з гэтага штату.

На заканчэньне праграмы быў паказаны сп. А. Дубягам фільм із сакавіковых урачыстасьцяў у Нью Брансьвіку ў леташнім годзе. Фільм паказаў падняцьце беларускага сьцягу на гарадзкой ратушы, урачысты сьвяткавальны сход ды банкет у гонар Прэзыдэнта Рады БНР М. Абрамчыка.

В.

АГУЛЬНЫ СХОД ПАРАХВІІ СЬВ. КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА Ў НЬЮ ЁРКУ

Сьв. Кірылы Тураўскага ў Н. Ёрку

16 сакавіка сёлета адбыўся Агульны Сход Прыхаджанаў Парахвіі Сьв. Кірылы Тураўскага пры Катэдральным Саборы БАПЦ у Нью Ёрку.

Сход пачаўся малітвай і багаслаўленьнем удзельнікаў Сходу Яго Высокапраасьвяшчэнствам Архіяпіскапам Васілём. За старшыню Сходу быў выбраны д-р Ул. Набагез, за сакратара сп-ня Зінаіда Станкевіч і сп-ня Галіна Орса. На Сходзе было 42 асобы, а ўсіх прававмоцных галасоў, улічваючы ўпаўнаважаньні ад няпрысутных, было 73.

Справаздачу зь дзейнасьці часовае Царкоўнае Рады зрабілі ейны старшыня Пётр Манькоўскі й скарбнік Аляксандар Міцкевіч. Дапоўніў яе кароткай інфармацыяй Уладыка Васіль. Пасьля дыскусіі было пастаноўлена прызнаць уступаючай Царкоўнай Радзе абсалюторыюм з падзякаю.

За старшыню новае Царкоўнае Рады Сход выбраў інж. Мікалая Гарошку, а за сяброў Рады сп. сп. Пётру Манькоўскага, Міхася Міцкевіча, Барыса Данілюка, Янку Груцьку, Валентыну Яновіч, Міхася Тулейку, Кастуся Вераб'я й Аляксандра Міцкевіча. У Рэвізійную Камісію выбраныя сп. сп. інж. Міхась Рагуля, д-р Уладзімер Набагез, Ул. Курыла й Юрка Касьцюкевіч. Спадарыні Аліна Курыла й Вольга Запруднік забавязаліся зарганізаваць Сястрыцтва пры Царкве.

Пасьля правядзеньня выбараў было шмат прапановаў, пры ўжыцьцёўленьні якіх магло-б значна папраўіцца жыцьцё Парахвіі. Важнейшыя зь іх гэткія: 1. Парахвія мае аказаць усямерную дапамогу Уладыку Васілю ў выкананьні ім архіпастырскіх абавязкаў; 2. Прыхаджане маюць актыўней наведваць Божыя Службы ды асаблівую зьвярнуць увагу на моладзь і дзяцей, якія павінны часьцей бываць у царкве; 3. імкнуцца, каб жыцьцё Парахвіі ўсьцяж разьвівалася ў духу Хрыстовае Навукі ды ў згодзе з правіламі й канонамі Праваслаўнае Царквы; 4. прагігваючы дасюлешнюю парахвіяльную складку ў вышыні аднаго даляра ў месяц, усе працуючыя Прыхаджане павінны даваць на Царкву дадатковыя ахвяры, бо інакш Царква ня здолее ўтрымацца; 5. безадкладна прыступіць да адрамантаваньня будынку Сабору ўсярэдзіне й звонку.

Агульны Сход прайшоў у высокім рэлігійным настроі. Трэба надзеіцца, што пры Саборы БАПЦ будзе памысна разьвівацца рэлігійна-царкоўнае жыцьцё.

Міхась Тулейка

УГОДКІ 25 САКАВІКА У ЧЫКАГА

А ўсё-ж складна выйшла ў гэтым годзе: Беларускі народ у васобе свае палітычнае эміграцыі адсьвяткаваў **51-ыя ўгодкі** абвешчаньня незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі, а бальшавікі — толькі **50-ыя** ўгодкі сваёй БССР. Кажнаму робіцца ясна, што навет спэцыялістым ад хвальшаваньня гісторыі нельга было скруціць у сваю карысьць аднаго году. А так валакуцца яны з-заду, як усё непатрэбнае, антынароднае. Гэтыя дзьве даты добра выкарысталі тут прадстаўнікі ўладаў і амэрыканскага грамадзтва, падчыркваючы волю Беларускага народу да самастойнай і незалежнае сваёй дзяржавы, здушанай бальшавіцка-маскоўскай агрэсіяй і тэрарыстычным дыктатарскім рэжымам.

Навінаю ў нашым сёлетнім сьвяткаваньні ў Чыкага ўгодкаў Акту 25 Сакавіка былі дзьве рэчы.

Дасюль Ілінойскія ўлады й мэр (бурмістр) места Чыкага прымалі з нашай нацыянальнай нагоды беларускія дэлегацыі, абвяшчалі адмысловымі граматамі дзень 25 сакавіка Днём Незалежнасьці Беларусі, прадстаўнікі ўладаў і фэдэральных заканадаўчых Палатаў выступалі з прамовамі, умацоўваючы волю й высілкі беларускіх патрыётаў да далейшага змаганьня. Сёлета-ж у Штэйтавым Ілінойскім Парляманьце зь ініцыятывы дэпутатаў Я. Я. Вольфа, П. Я. Мілера, Эптона, Гайда, Стольле, Савіцкаса й П. В. Колінса **24 сакавіка адбылася гадзіна, прысьвечаная 51-ым угодкам БНР і змаганьню Беларускага народу за сваю незалежнасьць супраць маскоўска-бальшавіцкага паняволеньня.** На працягу гэнае гадзіны выступалі з прамовамі названыя дэпутаты, а пасьля **была прынятая усёй Палатай аднаведная Рэзалюцыя**, якая ніжэй падаецца ў арыгінале.

Гэта вялікі прагрэс усёамэрыканскага зацікаўленьня вызвольнай справай беларускага народу і выяў сымпатыі да яго, і трэба весьці старанні, каб і ўсе іншыя штэйтавыя парляманты ў будучыні пайшлі за прыкладам штату Іліной.

Другой справай — нашае нацыянальнае імя. Як ведама, бальшавікі, каб прычапіць нам „расейскасьць", наш нацыянальны назоў БЕЛАРУСЬ, БЕЛАРУСКІ, у ангельскай транскрыпцыі церaз Арганізацыю Задзіночаных Нацыяў, перадаюць у форме BYELORUSSIA, BYELORUSSIAN.

А гэткае транскрыбаваньне й называньне нас шкоднае, бо гэная „расшаватасьць" нашага нацыянальнага назову, наўсуперак міжнароднага прынцыпу называньня кажнага народу ў ягоным арыгінальным гучаньні й напісаньні, уводзіць у зман іншыя народы, што быццам Беларусь — частка Расеі.

Адным зь першых афіцыйных дакумэнтаў адыходу ад маскоўскай устаноўкі ў нашым нацыянальным назоўніцтве — сёлетняя ПРАКЛЯМАЦЫЯ Дня Беларускай Незалежнасьці ў штаце Іліной, выдадзеная Губэрнатарам Рычардам Агілвам, у якой наш нацыянальны назоў ачышчаны ад русыфікатарскага элемэнту й перададзены згодна зь беларускім правапісам лацінскімі літарамі: BIELARUSIA, BIELARUSIAN.

У сваіх прамовах на нашым сьвяце амэрыканскія прадстаўнікі ад Парляманту, ад арганізацыі Паняволеных Народаў і прадстаўнікі ад розных нацыянальнасьцяў ужо ніразу не назвалі нашага народу маскоўскай „рашкай", але вымаўлялі нашае нацыянальнае імя ў беларускім гучэньні — БЕЛАРУСЬ. У сувязі з гэтым паўтараем узноў наш заклік да ўсёй беларускай эміграцыі: адкінуць савецкую транскрыпцыю нашага назову ў ангельскай мове! Іліной стварыў законы прэцэдэнс! Няма чаго далей быць маскоўскай „рашкай"!

А цяпер крыху падробнасьцяў з нашага сьвяткаваньня.

Выкарыстаныя былі няблага Чыкаскія радыястанцыі, і пра 25 Сакавік перадаценыя былі з розных станцыяў у розных днёх (23, 25, 28 сакавіка) тры адмысловыя аўдыцыі пабеларуску й паангельску. Гэтак 23 сакавіка перадача была ад Згуртаваньня Беларусаў у Іліной. 25 сакавіка — з радыястанцыі Паняволеных Народаў на тэму 51-ых угодкаў БНР выступала прадстаўніца ад амэрыканскай управы. І 28 сакавіка адзначала сваё нацыянальнае сьвята „Радыё Нёман", кіраванае Згуртаваньнем Беларускай Моладзі ў Іліной. Былі зьмешчаныя ў мясцовай прэсе зацемкі пра беларускія ўгодкі.

25 сакавіка сёлета ў Беларускай Царкве Хрыста Спаса ў Чыкага адбылася ўрачыстая Літургія з прынагодным казаньнем і мольбамі за Беларускі народ і ягонае вызваленьне. Правіў а. Уладзімер Тарасэвіч.

Урачысты Сход у гонар 25 Сакавіка адбыўся 29 сакавіка ў залі Беларускага Цэнтру ў Чыкага. З гасьцей на Сходзе былі: кангрэсмэн Я. Я. Вольф, прадстаўнік арганізацыі Паняволеных Народаў В. Вікснэс, прадстаўнікі ад Чэхаў, Сэрбаў, Украінцаў, Палякаў, Лятувісаў, Латышоў, Амэрыканцаў. Сход праводзіўся ў дзьвюх мовах: паангельску й пабеларуску, быў пачаты й закончаны малітвамі а. Ул. Тарасэвіча, у якіх была выказаная галоўная існасьць беларускага нацыянальнага імкненьня да свабоды й незалежнасьці. Трэба тут асабліва падзякаваць а. Ул. Тарасэвічу за прыгожы й глыбокі ідэйны зьмест ягоных малітваў.

Кіраваў Сходам на высокім узроўні сп. Мікола Жызьнеўскі. Двумоўны даклад меў прафэсар Ілінойскага Унівэрсытэту д-р Янка Садоўскі. Кангрэсмэн Я. Я. Вольф сказаў баёвую прамову ў гонар Беларускага народу ды прачытаў Рэзалюцыю, што была прынятая Штэйтавым Парлямантам Іліной. Прамаўлялі шмат якія прадстаўнікі паняволеных народаў, жадаючы Беларусам хуткага вызваленьня з маскоўскай няволі.

У мастацкай частцы былі выступленьні дзяцей з дэклямацыямі, ігрой на піяніне й народнымі танцамі; выступленьні салістых із сьпевам, ігрой на фартапіяне, скрыпцы й флейце. Хоць праф. М. Кулікові́ч ляжаў ужо на ложку сьмерці, асабліва добра выступалі ў канцэрце былыя ягоныя вучні: Вера Рамук, Ірэна Мароз, Габрыеля й Міхал Вагданы, Гэнрык Янчэўскі. Прыгожа дэклямавалі патрыятычныя вершы малыя Ірэна Рамук і Ганна Сенькевіч. Выступаў солё на йскрыпцы сп. Боцэк, былы ўдзельнік сымфанічнай аркестры ў Пазнані. Танцавальны гурок Арганізацыі Беларускае Моладзі жыва выканаў Беларускую польку й кадрылю. Сход закончыўся агульным прапяяньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Пасьля да позных гадзінаў цягнулася сяброўская бяседа пры вячэры, таксама з кароткімі прамовамі й песьнямі.

Прынятая Сходам РЭЗАЛЮЦЫЯ была перасланая ўва ўсе амэрыканскія ўрадавыя ўстановы й Прэзыдэнту Рычарду Ніксану. У Рэзалюцыі казалася, што ўжо 51-ы год, калі маскоўскі бальшавізм, што пагражае цяпер усяму Вольнаму Сьвету, сілаю заграбіў Беларускі народ, які быў вярнуў сабе свабоду й незалежнасьць разам з дэмакратычным ладам пасьля распаду царскае імпэрыі.

Далей у Рэзалюцыі казалася, што Беларускі народ за ўвесь час свайго паняволеньня не пагадзіўся з камуністычным рэжымам і каляніялізмам, што ён усьцяж змагаецца зь пагрозамі за свае правы нацыянальныя й людзкія, што калі амаль усе адсталыя народы Афрыкі й Азіі апошнім часам, пры падтрыманьні народаў Вольнага Сьвету, здабылі свабоду й незалежнасьць, дык найвышэйшы ўжо час, каб і расейскі камуністычны каляніяльны імпэрыялізм быў прысечаны, а паняволеныя ім народы сталіся вольнымі й незалежнымі.

Далей Рэзалюцыя падчырквала, што ўрад БССР ня рэпрэзэнтуе волі Беларускага народу, а зьяўляецца адно марыянэткай Масквы ды дапаможнай сілай маскоўскага камуністычнага панаваньня.

У канцы Рэзалюцыя заклікае Прэзыдэнта Ніксана, Дзяржаўнага Сакратара й Кангрэс ЗША зрабіць усё магчымае, каб дапамагчы ў справе вызваленьня Беларусі й іншых паняволеных народаў у духу Рэзалюцыі Сэнатара Дырксэна ад штату Іліной з 22 студзеня 1965 году.

Наапошку Рэзалюцыя патрабуе, каб быў урадава зьменены англамоўны назоў нашае Бацькаўшчыны згодна зь беларускім, а не расейскім вымаўленьнем. **Мікола Волаціч**

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ЎГОДКІ Ў БРАДФАРДЗЕ

Урачыстае сьвяткаваньне 51-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі адбылося ў залі Беларускага Грамадзкага Дому ў Брадфардзе (Ангельшчына) ў нядзелю 30 сакавіка.

Раніцай у капліцы сьв. Спаса настаяцель БАПЦарквы ў Вялікабрытаніі а. Янка Абабурка адслужыў урачыстую сьв. літургію й малебен за змагароў, што аддалі свае жыцьці за ідэі Акту 25 Сакавіка, а таксама сказаў глыбока патрыятычную казань.

Папаўдні старшыня управы Аддзелу ЗБВБ у Брадфардзе Янка Калбаса адчыніў урачысты Сход, вітаючы прысутных зь вялікім нацыянальным сьвятам. Пасьля гэтага ён прачытаў прысланыя сакавіковыя прывітаньні ад беларускіх арганізацыяў і ўстановаў, як у Ангельшчыне, гэтак і ў ЗША.

Прысутныя праслухалі глыбокага зьместу рэфэрат сакратара Аддзелу ЗБВБ Ст. Мака. На заканчэньне прысутныя прапяялі беларускі нацыянальны гімн „Мы выйдзем шчыльнымі радамі".

Пасьля афіцыйнае часткі сьвяткаваньня прысутныя правялі прыемна час у ўзвышшаным патрыятычным настроі за ўрачыстым абедам, удала падрыхтаваным сп-вам Марыяй і Хведарам Лемяшонкамі.

Янка Крупіна

STATE OF ILLINOIS
SEVENTY-SIXTH GENERAL ASSEMBLY
HOUSE OF REPRESENTATIVES

HOUSE RESOLUTION NO. 101

Offered by

Messrs. J.J. Wolf, P.J. Miller, Epton,
Hyde, Stolle, Savickas and P.W. Collins

WHEREAS, On March 25, 1918 the Byelorussian National Republic proclaimed itself a free and independent state; and

WHEREAS, The independence of the Byelorussian National Republic was short-lived, falling victim to Bolshevik imperialism which forced its government into exile; and

WHEREAS, The U.S.S.R. fosters, through propaganda media, the appearance of independence of the Byelorussian Soviet Socialist Republic which in fact does not enjoy the rights and privileges basic to a sovereign state; and

WHEREAS, The Byelorussian people have never voluntarily accepted communism and live in the hope that their freedom will one day be restored; and

WHEREAS, The people of the United States Sympathize with the desire for freedom of the Byelorussian people and all peoples who live under the heel of communist domination; and

WHEREAS, March 25, 1969 marks the 51st anniversary of Byelorussian independence, and

WHEREAS, Byelorussian Americans in the state of Illinois will observe this historic date with appropriate ceremonies designed to focus world attention on the plight of their homeland; therefore, be it

RESOLVED, BY THE HOUSE OF REPRESENTATIVES OF THE SEVENTY-SIXTH GENERAL ASSEMBLY OF THE STATE OF ILLINOIS, that we join with those Americans of Byelorussian origin in their hopes and prayers that freedom and justice may again be restored to their native land and that this resolution be spread upon the journal of this House as a sign of all freedom loving peoples that they have not been forgotten.

Adopted by the House, March 24, 1969.

Clerk of the House

Speaker of the House

НАЦЫЯНАЛЬНАЕ СЬВЯТА У ТАРОНТА

Угодкі 25 Сакавіка адзначаюцца ў Канадзе супольна рознымі арганізацыямі пад кіраўніцтвам Каардынацыйнага Камітэту Беларусаў Канады. Сябрамі ККБК зьяўляюцца: Згуртаваньне Беларусаў Канады, Беларускае Нацыянальнае Аб'еднаньне й Беларуская Самапомач Ашавы. З канца лютага й на працягу сакавіка сакратарыят ККБК інфармуе лістамі й літаратурай у ангельскай мове ўрадавыя, палітычныя ды грамадзкія, як канадыйскія, так і іншанацыянальныя, дзеянікі Канады аб Беларусі, яе паняволеньні чырвонай Масквой ды імкненьнях беларускага народу да незалежнасьці.

51-я ўгодкі абвешчаньня дзяржаўнай незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі беларускае грамадзтва Канады адзначала ў нядзелю 23 сакавіка ў Таронта.

Прысутныя слухаюць даклад сп-ні Валі Пашкевіч

Урачыстасьці пачаліся а 10 гадзіне раніцы багаслужбамі ў БАП-Царкве Сьв. Кірылы Тураўскага і Царкве Сьв. Еўфрасіньні Полацкай.

На ўрачысты Сход Беларусы Таронта й аколіц ды іншых пунктаў Антарыя сабраліся ў вабшырнай Славацкай залі.

З гасьцей на Сходзе прысутнічалі: Япіскап БАПЦ, Яго Праасьвяшчэнства Ўладыка Мікалай у васысьце Старшыні Царкоўнай Рады Парахвіі БАПЦ Сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта сп. Ул. Целеша, Настаяцель Царквы Сьв. Еўфрасіньні Полацкай Айцец Якаў, Кантралёр і Старшыня Рады Таронта сп-ня Маргарэт Кампбэл, Галоўны Ўрадавец на Цэнтральную Канаду Аддзелу Канадыйскага Грамадзянства сп. Г. П. Ален і сп-ня Ален, Д-р. Я. М. Кіршбаўм ад славацкіх арганізацыяў, Старшыня Эдмунд Буркэ Сосаеты (канадзкая антыкамуністчная арганізацыя) сп. Д. К. Эндрус з двума сябрамі гэтае-ж арганізацыі, ды прадстаўнік Беларуска - Амэрыканскага Задзіночаньня — Сакратар Галоўнай яго Управы й сябра Дэтройскага яго аддзелу Д-р. Ул. Бакуновіч.

Акадэмія пачалася выкананым на фартэпіяне Паўлюком Пашкевічам Канадыйскім Гімнам „О, Канада!" Старшынём Акадэміі быў сябра ККБК і Старшыня ЗБК сп. М. Ганько. Для дакладу ў беларускай мове атрымала голас сп-ня Валя Пашкевіч.

Прэлегэнтка давала адказы на пытаньні: **Што такое БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА й што такое БССР?**

Хто такія былі „абласьнікі", што зь Беларусі хацелі зрабіць „Заходнюю Вобласьць" Расеі, і хто такія былі прадстаўнікі беларускага нацыянал-бальшавізму — „група Жылуновіча", што змагалася з расейскім бальшавізмам за ўтварэньне савецкай беларускай дзяржаўнасьці?

Расказвала, як створаная пасьля разгрому БНР у вапошніх днях сьнежаня 1918 г. БССР была пасьля абразаная зь беларускіх земляў на карысьць Расеі; як на 1-шым Зьезьдзе Саветаў Беларусі 24- лютага 1919 г. былі разгромленыя беларускія нацыянал - бальшавікі „групы Жылуновіча; як „Зьвязда", пішучы аб выніках Зьезду, хвалілася „сьмяротным ударам . . . па ўсіх тых, хто вядзе да нацыянальнага вызваленьня Беларусі" ды й што „Зьезд пацьвердзіў, што натугі беларускай нацыяналістычнай інтэлігенцыі стварыць „сваю" беларускую мову, „сваю" нацыянальную культуру дарэмныя . . . Няхай прымуць гэта да ведама беларускія пісьменьнікі".

У такіх абставінах зачыняецца ўрадавы орган у беларускай мове „Весткі" і часапіс „Дзяньніца", выдаваны Жылуновічам у Маскве. На савецкай тэрыторыі не застаецца больш друкаванага беларускага слова. У сакавіку ліквідуецца Белнацком і Беларусы наагул зьнікаюць з вышэйшых савецкіх становішчаў.

Пасьля падпісаньня Рыскага Трактату Заходнюю Беларусь бальшавікі аддалі Палякам, а на ўсходняй 1-га жніўня 1920 г. другі раз абвесьцілі БССР, але гэтым разам ужо толькі на тэрыторыі 6-ёх паветаў Менскае губэрні, бо рэшту Беларусі далучылі да Расеі, а Гарадзеншчыну, што належала сьпярша да БССР, аддалі Польшчы.

Народ на гэты глум адказвае цэлай хваляй збройных паўстаньняў.

На Случчыне й у іншых частках Беларусі пашыраецца нацыянальны паўстанскі рух пад клічам „Няхай жыве Вольная, Незалежная Беларусь!"

Тымчасам Урад БНР на эміграцыі сваімі пратэстамі й мэмарандумамі да ўрадаў Захаду інфармуе сьвет аб палажэньні ў Беларусі й крывавай над ёй расправе Масквы.

І далей, дакладчыца калярытна нарысавала важнейшыя этапы гісторыі беларускага нацыянальна-вызвольнага змаганьня аж да сяньняшніх дзён. Свой прыгожы даклад яна закончыла словамі глыбокага перакананьня, што нацыянальныя сілы беларускага народу, злучаныя із сіламі іншых паняволеных народаў, палажаць канец каляніялізму ў Эўропе й адродзяць сваё вольнае й незалежнае дзяржаўнае жыцьцё.

Моладзь із ЗБК і БНА выконвае традыцыйную „Бульбу"

Прывітальныя словы мелі: ад Сіты Гол Таронта — Кантралёр і Старшыня Рады Таронта сп-ня Маргарэт Кампбэл, сп. Г. П. Ален, Д-р Я. М. Кіршбаўм ад Славакаў, сп. Ф. Пол Фромм, студэнт Тарантонскага ўнівэрсытэту ад Эдмунд Буркэ Сосаеты і ў беларускай мове ад БАЗА — Д-р Ул. Бакуновіч з Дэтройту.

Пісьмовыя прывітаньні прыслалі: Прэм'ер Канады — П. Э. Трудо, Лідар Ураду ў Сэнаце — Я. Я. Мартын, Міністар Транспарту — П. Т. Гэльер, Міністар Замежных Справаў — М. Шарп, Парлямэнтарны Сакратар — Д-р Ст. Гайдаш, Сэнатар Пол Юзык, Лідар Апазыцыі — Р. Л. Станфілд, Прэм'ер Антарыя — Я. П. Робартс, Міністры Антарыйскага Ураду: Я. Ярэмко й А. Гросман, Лідар Апазыцыі ў Антарыё— Р. Ф. Ніксан, Лідар Новай Дэмакратычнай Партыі ў Антарыё — Д. С. МэкДональд, і Мэр Таронта В. Дэнісон.

Ад беларускіх арганізацыяў прывітаньні прыслалі: Галоўная Управа Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі, Галоўная Управа Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, Аддзелы БАЗА ў Нью Ёрку, Лёс Анджэлес, Нью Брансьвік, Беларускі Кангрэсавы Камітэт у Амэрыцы, Беларускі Вызвольны Фронт у Амэрыцы й Вініпэгу й Каардынацыйны Камітэт Беларускіх Арганізацыяў у Аўстраліі.

Мастацкая частка ўрачыстага Сходу пачалася вершам Янкі Купалы „Маладая Беларусь" у рэцытацыі д-р Р. Жук-Грышкевіч.

Дзявоцкая танцавальная група пад кіраўніцтвам сп-ні В. Пашкевіч удала выканала беларускі народны танец „Бульба", а мяшаная група — хлапцоў і дзяўчат — пад тым-жа кіраўніцтвам ня менш спраўна — „Кадрылю". Дарэчы тут адцеміць, што ў склад абедзьвюх танцавальных групаў уваходзіла моладзь з БНА й ЗБК.

Між двума танцамі Старшыня Сходу прачытаў для прысутных некаторыя пісьмовыя прывітаньні.

Сход закончыўся прапяяньнем беларускага нацыянальнага гімну „Мы выйдзем шчыльнымі радамі".

Р. Ж.-Г.

ПАДЗЯКА

Каардынацыйны Камітэт Беларусаў Канады выказвае шчырую падзяку ўсім тым, што спрычыніліся да наладжаньня і ўдачы сьвяткаваньня ў Таронта 51-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі. Асаблівая падзяка належыцца сп-ні В. Пашкевіч як дакладчыцы й кіраўнічцы народных танцаў, гасьцём, прамоўцам, моладзі — удзельнікам мастацкае часткі, тым, што прыслалі прывітаньні, і ўсім суродзічам, што прыйшлі, каб разам з намі адзначыць нашае найбольшае нацыянальнае сьвята.

СЬВЯТКАВАНЬНЕ У КЛІУЛЕНЬДЗЕ

У ваўторак 25-га сакавіка мэр гораду, Карл Стоўкс, прыняў беларускую дэлегацыю і ўручыў ёй праклямацыю пра абвешчаньне Дня Незалежнасьці Беларусі ў Кліўленьдзе. У складзе дэлегацыі былі: сп-ні Е. Дунец і О. Лукашэвіч, і сп. сп. А. Ярахові́ч і Ю. Станкевіч.

У сыботу 29-га сакавіка быў вывешаны ў найбольш ажыўленым ды рушным месцы гораду, на Public Square, беларускі нацыянальны сьцяг. Гэтым спосабам міліённы горад Кліўленд ушанаваў 51-ыя ўгодкі Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі. На ўсіх кліўлендзкіх Беларусаў, якім у сыботу давялося быць у цэнтры гораду, гэты жэст зрабіў вялікае ўражаньне. Гэты спосаб ушанаваньня 25-га Сакавіка будзе праводзіцца цяпер штогоду.

Адзначаньне ўгодкаў 25-га Сакавіка адбылося ў нядзелю 30-га сакавіка, у будынку Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. Нараніцы Уладыка Андрэй адправіў урачыстую Божую Службу, якую закончыў глыбока патрыятычнай казаньяй на тэму нашага нацыянальнага сьвята.

Урачысты Сход пачаўся а гадз. 5-тай папаўдні прасьпяваньнем амэрыканскага нацыянальнага гімну. Старшыня аддзелу БАЗА, сп. С. Карніловіч, прывітаў прысутных Беларусаў ды запрошаных гасьцёў, а пасьля прадставіў сп. Ю. Станкевіча, які пераняў вядзеньне афіцыйнае часткі Сходу.

Былі прачытаныя праклямацыі ад губэрнатара Дж. Роўдса ды ад мэра К. Стоўкса, якімі абвяшчаецца дзень 25-га сакавіка Днём Незалежнасьці Беларусі ў штаце Огаё ды ў горадзе Кліўленд.

Радны гораду Кліўленд Тэодор Сьліва (найбліжэйшы палітычны прадстаўнік раёну, у якім знаходзіцца беларуская царква) прачытаў прысутным адмысловую рэзалюцыю, выдадзеную Радай Гораду Кліўленд з нагоды ўгодкаў 25-га Сакавіка. Рэзалюцыя гэтая была прынятая дзякуючы асабістай ініцыятыве сп. Сьлівы, за што яму ад Беларусаў належыцца шчырая падзяка.

Далей былі прачытаныя прывітаньні ад іншых амэрыканскіх палітыкаў, якія не змаглі прыняць удзелу ў сьвяткаваньні — ад кангрэсмэна Фіена, сэнатара Сэксбі, кангрэсмэнаў Міншала, Ваніка ды іншых.

Зь вельмі цікавай прамовай на тэму дня, паангельску, выступіў старшыня Галоўнае Управы БАЗА **сп. Уладзімер Курыла,** які прыбыў зь Нью Ёрку на кліўлендзкую ўрачыстасьць.

Пасьля таго выступалі з прывітаньнямі ды з кароткімі, але шчырымі прамовамі госьці — шматлікія прадстаўнікі ад іншых нацыянальнасьцяў: Харватаў, Славакаў, Украінцаў ды Казакоў. Пры гэтым варта зацеміць, што апошнім часам беларуская калёнія ў Кліўленьдзе вельмі актыўна супрацуе зь іншымі паняволенымі народамі ў супольнай палітычнай працы, і здабыла сабе гэтым шмат шчырых прыхільнікаў сярод іншых нацыянальнасьцяў; яны-ж прыбылі ў значным ліку на сьвяткаваньне 25-га Сакавіка.

З галоўнай прамовай выступіў старшыня Руху Нацыянальнасьцяў Вялікага Кліўленду вельмі папулярны ў Кліўленьдзе рэспубліканскі палітык сп. Ральф Пэрк.

У сваёй вельмі цікавай прамове сп. Пэрк заклікаў Беларусаў ды прадстаўнікоў іншых нацыянальнасьцяў больш актыўна супрацаваць для ажыцьцяўленьня сваіх палітычных ідэялаў, як унутры ЗША, так і ў паняволенай камуністымі Эўропе. „Цяпер у Амэрыцы маем пэрыяд блёкаў сілы, сказаў ён, — студэнцкае, чорнае ды іншых. Амэрыканскія грамадзяне, што паходзяць з Усходняе Эўропы, становяць адзін з найбольшых блёкаў — траха 45 міліёнаў, калі будуць працаваць разам і выказваць свае жаданьні адным голасам".

Мастацкія выступленьні, пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага, дапоўнілі афіцыйную частку Сходу.

Танцавальны гурток Беларускае Сыботняе Школы (пад кіраўніцтвам сп. У. Дунца) вельмі ўдала выканаў беларускія народныя танцы „Мікіта" і „Юрачка".

Вучань 4-тае клясы, **Янка Раковіч,** прадэклямаваў верш „З 25-тым Сакавіком".

Салістка сп-ня **Іра Каляда-Сьмірнова** выканала беларускія народныя песьні „Перепёлка" і „Цераз сад-вінаград".

Жаноцкі ансамбль, пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага (пры акампаніямэньце сп. У. Літвінкі) выканаў народныя песьні „Родная Старонач-ка", „Слуцкія Ткачыхі" й „Ручнічкі".

Прысутныя госьці, а таксама прадстаўнікі прэсы (ад Cleveland Press, Cleveland Plain Dealer, а таксама ад вугорскае газэты) былі захопленыя мастацкай часткай Сходу і асабліва малымі танцорамі.

Сход закончыўся адсьпяваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Пасьля Сходу была наладжаная супольная вячэра, у часе якое госьці ад іншых нацыянальных групаў (улучна із сп. Пэркам, якога бацькі паходзяць з Чэхіі) мелі магчымасьць пазнаёміцца з кліўлендзкімі Беларусамі ды паміж сабою.

Ю. С.

Беларускі сьцяг на Паблік Сквэр у Кліўленьдзе 29 сакавіка

ЯК ПАКАЗАЛІСЯ У ЛЮДЗІ...

Пра „нябывалы росквіт" нашае паняволенае бацькаўшчыны пад крылом магутнага „старэйшага брата" нам абрыдзела слухаць даўно. Ды вось у 1967-м годзе, дзякуючы „Экспо 67", сусьветнай выстаўцы ў Монтрэалі, суродзічы нашыя з Канады й Задзіночаных Штатаў мелі магчымасьць бліжэй прыгледзецца „нябываламу росквіту", ато й мець асабістыя кантакты з малымі й большымі бэсэсэраўскімі рыбамі, што дзеля гэтай сусьветнай выстаўкі прыплылі на гэты бок акіяну. Пра самую выстаўку і ўдзел у ёй БССР пісала нашая прэса ці раз, і чытач даведаўся, як выглядала на „Экспо 67" паняволеная Беларусь, „мэйд ін Раша".

Ды адгалоскі з таго боку яшчэ не заціхлі. „Турыстым", праўда, голасу ня далі, але некаторыя паўзуны прысьвяцілі сваім падарожжам, у тым ліку й нам грэшным, адмысловыя творы. Усім нам ведамы партыйны „ўмелец" Прокша „сачыніў" цэлую кніжку п. заг. „По обе стороны океана". Спытаецеся мо, чаму парасейску? Відаць, мова пануючага пана больш гэтаму чалавеку з малой літары да смаку.

Мо цікава суродзічам ведаць, што завітаўшы да Грышкі ў Таронце (таго самага, што „Вестник" выдае), Прокша выразіў жаданьне бачыцца зь мясцовымі „буржуазнымі нацыяналістымі". „Ветлівая прадаўшчыца" зь ведамай „Тройкі" пазваніла аднаму з нашых сяброў, што прыехалі беларускія пісьменьнікі, жадалі-б бачыцца з гэтымі, самой „народнай уладай" праклятымі, „здраднікамі". Суліла навет, што „пісьменьнікі" (дальбог, праўда!) гатовы ў нашую царкву заглянуць. Лішнім казаць, „ветлівая прадаўшчыца" адно наказ выконвала: яна, як той казаў, мо з боку-прыпёку. Ды калі нашыя суродзічы даведаліся, што ўсе гэтыя пісьменьнікі зьявіліся ў васобе аднаго Прокшы, дык шмат чаго быдкога яму пасулілі. Ветліва паведамілі самога Грышку, што з гэткім выдатным „пісьменьнікам", як Прокша, ніхто сустракацца не жадае, дый каб ня думаў на наш царкоўны парог ступаць. Мусіць задзела завяртанскага „выдзьвіжэнца", бо — паверце, добрыя людзі, — вось што напісаў у гэным вышэй згаданым „творы": „Вечером сидим за столом в доме Окулевича (Грышкі — К. А.) в окружении его друзей. Доба, его жена, участница подпольной борьбы на Гродненщине в годы белопольского владычества, угощает нас русскими блюдами.

— Здесь для вас мистер Икс прислал пачку книг, — говорит Григорый Романович.

— Кто этот мистер Икс?

— Полагаю, Акула. Он хотел с вами встретиться, но, видимо, был слишком занят подготовкой провокации на „Экспо-67".

Я взял одну из книг. „Гаравака". Полистал. В Минске потом я прочел ее всю. Там, где автор излагает факты, показывает жизнь деревни, крестьян, их тяжелое положение под владычеством польских помещиков, все правильно и даже неплохо изложено. Но как только автор начинает рассуждать, становится тощно от националистического человеконенавистнического духа".

Дальбог, дарагія суродзічы, такога прызнаньня й з такой крыніцы я не чакаў . . .

Не забыўся пакрыўджаны візытар згадаць і пра дэманстрацыю на савецкі дзень на „Экспо-67". Мо й ня выпадала-б, але як-жа тут прамаўчыш, калі „Монтрэал Стар", іншыя газэты, дый трансканадыйская тэлевізія панесла гэтую навіну ў шырокі сьвет. Дык, прашыпеўшы аскому нагнаўшай „роднапартыйнай" лаянкай, Прокша канстатуе: „Акулу подержали под арестом пару часов и освободили. Для порядка, так сказать. Но ложку дегтя в бочку меда он все же успел бросить. Все было хорошо, но все таки . . . Даже „Монтреал Стар", которая об'ективно описала торжество на площади наций, в заголовок статьи вынесла вот такие

АДЫЙШОЎ ВЫДАТНЫ МАЙСТРА

БЕЛАРУСКАЕ ПЕСЬНІ Й ОПЭРЫ

31 сакавіка сёлета сьмерць абарвала нязвычайна плённае творчай музычнай дзейнасьцяй жыцьцё — у Чыкага памёр выдатны опэрны кампазытар, музыкалёг і гісторык беларускае музыкі, прафэсар Мікола Куліковіч-Шчаглоў. Хоць гісторыя й ня шмат дала яму магчымасьці творча разгарнуць свае вялікія здольнасьці, але й тое, што ў няспрыяльных вельмі ўмовах ён стварыў, застанецца каштоўным укладам у скарбніцы беларускага й сусьветнага музычнага мастацтва.

Першая большага фармату кампазыцыя Міколы Куліковіча, гэта ў 1939 годзе ў Менску напісаная опэра „Кацярына". Не зважаючы на няспрыяльныя ўмовы творчае працы дзеля навязанае партыяй прапаганднай накіраванасьці сюжэту, кампазытар у опэры змог паказаць высокую музычную культуру ды вялікае майстроўства ў кантролі й аркестрай, і хорам, пры выражэньні свайго кампазыцыйнага задуму. Хоць у Беларусі Мікола Куліковіч жыў яшчэ вельмі коратка, толькі ад 1936 году, ды ў опэры выкарыстаў ён шмат беларускіх народных мэлёдыяў.

Разблытаная ў 1939 годзе сусьветная ваенная завіруха, улетку 1941 году дакацілася й да Менску ды зьмяніла грунтоўна ўмовы творчае дзейнасьці кампазытара. Хоць пад нямецкай акупацыяй жыцьцё й праходзіла ў вечнай нястачы, ды шчэзла адначасна й партыйная цэнзура. Новыя акупанты, занятыя ваеннымі справамі, зьвярталі мала ўвагі на музычна-тэатральнае жыцьцё места. Гэта дало некаторую свабоду менскім мастаком ды артыстым тэатру ў хуткім часе супольнымі ахвярнымі натугамі разгарнуць плодную творчую дзейнасьць у тэатральна-музычнай галіне.

Ужо напачатку 1942 году Мікола Куліковіч піша музыку да драматычнае паэмы Г. Гаўптмана, што ставілася ў менскім тэатры ў дасканалым беларускім перакладзе ведамае паэткі Натальлі Арсеньневай. За два далейшыя гады кампазытар дае свае выдатныя опэры „Лясное возера", „Усяслаў Чарадзей" ды апэрэту „У вырай", усе на лібрэтто пяра Н. Арсеньневай. У іх кампазытар ува ўсёй ужо шырыні раскрыў свае здольнасьці й вялікія творчыя магчымасьці ў галіне опэрнае кампазыцыі. Дасканалае апэраваньне ляйтматывамі пры драматычнай характарызацыі галоўных опэрных пэрсанажаў, арыі й дуэты, майстроўства ў скарыстоўваньні аркестры ды сцэнаў з хорамі, узьнялі творы да нязвычайна высокага мастацкага ўзроўня. Калі ў опэры „Кацярына" адчувалася яшчэ малое знаёмства кампазытара з духам і ладам беларускае народнае музыкі, ды ў выніку дайшло да некаторае „італіянізацыі" беларускіх народных мэлёдыяў, багата абаснаваныя на народных матывах новыя опэры азначаліся глыбокім учуцьцём мастака ўва ўсё хараство ды характэрныя асаблівасьці спрадвечнае музычнае спадчыны беларускага народу. У выніку й паўсталі арыгінальныя творы, па сіле музычнага выражэньня роўныя выдатным эўрапейскім опэрам.

„Лясное возера", драматычная дзея якое разьвіваецца на лягэндарным сюжэце старавечнае, трынаццатага стагодзьдзя, Беларусі, пастаўленая была ў менскім тэатры ў 1943 годзе. Успрынялі яе зь вялікім захапленьнем і мянчане, і фаховыя музычныя крытыкі. З опэрай „Усяслаў Чарадзей", у яе поўным аркестрава-харавым выкананьні, магла пазнаёміцца ўжо ўся Беларусь, бо перададзеная яна была па радыё менскай радыёвай станцыяй. Паставіць яе на сцэне тэатру ня даў ужо змогі ход ваенных падзеяў. Ды й з выкананьня ў радыёвай студыі было ясна, што па майстроўстве музычнага разьвіцьця драматычнага сюжэту опэры аб слаўным полацкім князю Усяславе Чарадзею, па высокіх ідэйных вартасьцях, яна мае поўныя асновы на залічэньне яе ў лік нацыянальна рэпрэзэнтацыйных опэраў беларускага народу.

Патрыятычным энтузіязмам і ахвярнаю працаю артыстых музыкаў ды мастакоў створаны менскі беларускі асяродак тэатральна-музычнае дзейнасьці нажаль хутка разбурыла вайна. Із савецкай рэакупацыяй улетку 1944 году Менску ў ліку беларускіх кампазытараў, што апынуліся на захадзе, знайшоўся й праф. Куліковіч. Раптоўная зьмена месца ды абставінаў жыцьця ня спыняе ягонае творчае энэргіі на полі беларускае музыкі, хоць мяняецца з мусу, датарнаваны да новых умоваў, яе характар. Калі думаць пра манумэнтальныя опэрныя палотны ня было рэальных магчымасьцяў, кампазытар твора вялікі лік меншых сцэнічных і салёвых вакальных кампазыцыяў, твора музыку да словаў выдатнейшых беларускіх паэтаў, а часта й сваіх уласных, гарманізуе для харавога й салёвага выкананьня шмат беларускіх народных песьняў.

У 1947 годзе М. Куліковіч арганізуе вандроўны „Беларускі Тэатр Эстрады", які гады тры, і ці раз, аб'яжджаў па чарзе ўсе беларускія лягеры ДП ды беларускія меншыя асяродкі ў Нямеччыне. Тэатр гэты меў нязвычайна багатую, размавітую праграму, што складалася й з паважных, і з гумарыстычных сцэнічных абразкоў, з балетных выступаў, із салёвых і дуэтных сьпеваў, ды навет і акрабатычна-цырковых нумароў. Тэатр Эстрады вельмі горача ўспрыймалі ўва ўсіх беларускіх і іншанацыянальных асяродках, дзе ён толькі выступаў. У жыцьцёва пераломныя, цяжкія для беларускага эмігранта гады, даваў ён яму вялікае духовае й маральнае падтрыманьне.

Ды й дзейнасьць Тэатру Эстрады давялося хутка спыніць з пачатым масавым расьсяленьнем беларускае эміграцыі па краёх аж трох кантынэнтаў сьвету. Сам творца, дырэктар і душа тэатру, М .Куліковіч пераяжджае ў ЗША. Там жыве й працуе ён спачатку ў Нью Ёрку, пасьля ў Кліўленьдзе, а наапошку ў Чыкага. І чародная зьмена абставінаў жыцьця ня спыняе музычнае дзейнасьці кампазытара. Думаць пра арганізацыю новага тэатру эстрады пры нязвычайным расьцярушаньні эміграцыі ня было ўжо магчымасьці. Затое, не зважаючы на цяжкія матар'яльныя ўмовы жыцьця, кампазытар знайходзіў заўсёды час і сілы адклікнуцца на музычна-культурныя патрэбы беларускае эміграцыі ці новымі кампазыцыямі песьняў, ці арганізаваньнем харавых ансамбляў, ладжаньнем канцэртных ды тэатральна-музычных выступаў, ці фаховаю дапамогай пры наігрываньні беларускіх песьняў на патэфонныя пліткі.

Знаходзіць адначасна прафэсар Куліковіч час і на навуковую працу ў галіне беларускага музычнага мастацтва. Ягоныя крытычныя артыкулы й нарысы друкуюцца ў публікацыях Інстытуту Вывучэньня СССР у Мюнхэне й Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва. У выданьні БІНіМ у 1953 г. ў Нью Ёрку выходзіць каштоўная кніжка М. Куліковіча „Беларуская музыка — кароткі нарыс гісторыі беларускага музычнага мастацтва". Апошнімі гадамі ў Кліўленьдзе надрукавана было колькі, зрэдагаваных кампазытарам, беларускіх сьпеўнікаў.

Апрача опэраў, якія застануцца ў ліку выдатнейшых твораў опэрнага мастацтва, побач меншых сцэнічных кампазыцыяў, як „Яшчар", „Купальле" ды іншых асабліва шырокую папулярнасьць і ў вольным сьвеце, і, дзякуючы радыё, у Беларусі, знайшлі гэткія песьні кампазыцыі М. Куліковіча, як „Пагоня" на словы М. Багдановіча, „Я ад вас далёка бацькаўскія гоні" на словы Янкі Купалы, „О, Беларусь, мая шыпшына", на словы Ул. Дубоўкі, назвычайнае лірычнае красы „Васілёчкі", „Застольная песьня" й „Васількі" на словы самога кампазытара, ды шмат іншых.

Пройдуць гады, пакуль ува ўсёй шырыні й глыбіні музыкаведы ды гісторыя ўлічаць ды ацэняць заслугі Міколы Куліковіча ў галіне беларускае музыкі. Ды й сяньня ясна, што яны вялікія, несьмяротныя. Сам факт, што ўжо за жыцьця выдатнага музыкі створаныя ім песьні павандравалі шырака ў народ ды глыбака запалі ў душы й сэрцы кажнага Беларуса, сьветчыць пра тое, што жыць яны будуць вечна, а разам зь імі й вечнаю будзе памяць у беларускім народзе пра геніяльнага іх аўтара-творцу й вялікага музыку.

Р. М.

МІКОЛА КУЛІКОВІЧ — ШЧАГЛОЎ

выдатны кампазытар, музыкавед, гісторык беларускае музыкі, сябра Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, народжаны 4 лістапада 1897 г., памёр 31 сакавіка 1969 г., у Чыкага, аб чым у глыбокім суме паведамляе

УПРАВА
БЕЛАРУСКАГА ІНСТЫТУТУ НАВУКІ Й МАСТАЦТВА

СЬВЯТОЙ ☦ ПАМЯЦІ

ГІЛЯРЫ ЯГАЎДЗІК

шчыры Беларус і прыкладны вернік БАПЦарквы адыйшоў на вечны супачынак у чацьвер 13 сакавіка 1969 г. на 69-ым годзе жыцьця. Пахаваны на магільніку „Рывэрсайд" у Кліўненьдзе 15 сакавіка. Няхай лёгкай яму будзе гасьцінная Амэрыканская Зямелька!

Родзічы й Сябры

НОВЫ ГРАМАДЗКІ ДОМ У БРАДФАРДЗЕ

Як паінфармаваў старшыня Аддзелу ЗБВБ у Брадфардзе Янка Калбаса, Беларусы гэтага гораду апошні раз адзначалі свае нацыянальныя ўгодкі ў дасюлешнім сваім грамадзкім доме. Дом гэты ўжо адкуплены гарадзкой управай на знос, на месца якога Управа Аддзелу ЗБВБ купіла ўжо новы й шмат лепшы за ранейшы свой Грамадзкі Дом.

Перасяленьне ў новы дом адбудзецца пасьля гадавога агульнага зьезду ЗБВБ у Лёндане 29 чырвеня. Новы дом будзе тым выгаднейшы, што ён знаходзіцца ўваднэй зь лепшых частак гораду і ў суседзтве зь іншымі арганізацыямі, зь якімі Аддзел стала супрацоўнічае. Дом гэты знаходзіцца пры аднэй з галоўных вуліцаў гораду — Манінгам Лейн. Ёсьць прапановы афіцыйна назваць яго Рэлігійна-Грамадзкім Цэнтрам Беларусаў у Брадфардзе.

строки: „Полиция задержала антисоветского демонстранта".

Беларускаму народу бокам вылазіць вось ужо пяцьдзесят гадоў гэны „роднапартыйны" Прокшаў мёд. Прокшы зжыліся з тым, што народныя змагары трапляюць у скляпы вязьніцаў, дзе глушаць іхныя крыкі роспачы й праклёнаў антынароднай уладзе глухія сьцены, дзе не пачуе іх народ. А гэтта вось адзін Беларус на вочах цэлага сьвету змог ім, спэцам душэньня народнае волі, разам із заступнікам галавы цэлай эсэсэрыі, у вочы плюнуць. Дый сяродкі масавай камунікацыі пра гэта ў сьвет панесьлі. Вось чаго паўзун даравацьня можа.

Ня меншую дозу партыйнае лаянкі прысьвячае завяртанец і тым бээнэраўцам, што на дзень БССР зьмясьцілі абвестку ў „Монтрэал Стар". Недаравальна. На монтрэальскім „Экспо-67" чутны быў голас Беларусаў з двух бакоў. Адзін, з дазволу „старэйшага брата" ціхмяны, асьцярожны, каб, барані-ж Бог, гэнае „братава" крыло ня прыціснула. Калі ўжо голасна пікнуць, дык зь ягонага багаславенства. А на бэсэсэраўскі дзень дэманстравалі „нябывалы росквіт", як мокрыя куры. І пагода падвяла на Пляцы Нацыяў. З другога боку — дэманстрацыі, рэклямы — голас моцны й упэўнены. Сыны й дочкі выгнаньнікі, што даўно спад гэнага крыла вылезьлі, плечы выпрасталі, пад сонцам вольнасьці, хоць і ня ў родным доме, растуць. На цэлы сьвет пра беларускі народ заявілі. спэцам душэньня волі ў твар плюнулі. Вось што паўзуном баліць!

Людзём добрае волі не ад учарашняга ведама, што на таронцкага Грышку мала хто калі з нас увагу зьвяртаў. Што вы хочаце з дробнага кепскага рамесьніка? Былі між камуністых людзі, што пад Сосаву дудку некалі танцавалі. Калі-ж Мікіта разьвянчаў Сосо, пачуўшы із самага верху, што той нарабіў, на Маскву й „родную партыю" плюнулі, бо усё-ж людзьмі быць ня перасталі. Але ня Грышка. Гэты як кляпаў, дык і цяпер старое клепіць. Ды мы й цяпер ня згадвалі-б Грышкі, калі-б гэты маральны басяк не задумаў з нагоды пяцідзесяцігодзьдзя БССР на народ наш і ягоных ведамых сыноў пляваць. Грышка, — паверце, добрыя людзі, — таксама твор напісаў. Але яшчэ хачу адно прыгадаць.

Падчас урачыстага вечару, прысьвечанага дваццацігодзьдзю Згуртаваньня Беларусаў у Канадзе летась у лістападзе,зьявіўся да нас у БРГЦ ня хто іншы, а сам Грышка Акулевіч. Памялом-жа не пагоніш, хоць мо каму й рукі сьвярбелі. Адна нашая жанчына пры дзьвярох, што прышпільвала сьцяжкі з Пагонямі, наўцямна разгубілася. Што рабіць? Пагоню, сымбаль нашае дзяржаўнасьці, гэтаму вырадку? На зьбянтэжанае пытаньне жанчыны, Грышка ўсьміхнуўся, дазволіў прышпіліць сьцяжок з Пагоняй дый пасьля зь цікавасьцяй разглядаў выставку, слухаў урачыстую праграму, дбайліва пісаў у блякнот. Здаецца мне, што каб людзі ведалі, што гэты цівун чарговы камень у наш народ кінуў, на залю ня пусьцілі-б.

А каменем гэтым ёсьць Грышкаў „твор" п, наз. „50 лет Белорусской Рэспублики". Сам гэты „твор" — гэта ў маленькім маштабе ведамы цымус „гісторыка" Рамаяоўскага п. наз. „Саўдзельнікі ў злачынствах". Якраз найбольш на гэнага „гісторыка" Грышка і абапіраецца. Даасталося ад Грышкі бадай усім „бебурнацам", ад вялікіх да самых меньшых, „оптам і ў розьніцу". Але найбольш характэрна тое, што напісаў Грышка цэлае сваё „сачынение" парасейску. Ужо самы гэты факт, калі-б довадаў гэтта трэба было, ставіць Грышку ня толькі пад гэнае крыло „старэйшага брата", але бадай што ў іншае месца. Бо нельга-ж забывацца, што многія з тых, што сяньня хаця-нехаця памагаюць маскалём у ярме беларускі народ трымаць, пішуць пабеларуску, навет выступаюць у вабароне сваёй мовы й культуры перад навалай акіяну расейшчыны.. Грышка ня з тых.

І ў сувязі з гэтым згадваецца Семяжонаў артыкул, зьмешчаны ў сёлетнім студзенскім нумары „Полымя" п. заг. „А як выйшла ў людзі". Я. Семяжон, ведамы талентавіты перакладнік многіх літаратурных твораў з чужых моваў у беларускую, вельмі-ж прывабна малюе, як Беларусь, пасьля 50-цёх гадоў „нябывалага росквіту", „заняла свой пачэсны пасад між народамі". Сулю тым суродзічам, што маюць магчымасьць, прачытаць цэлы артыкул. Гэтта ня месца яго пераказваць. Запраўды, згодна Семяжона, беларуская песьня, паэзія, літаратура ведамая бадай па ўсім сьвеце. Тым з нас, што ня жывуць пад крылом „роднае партыі", запраўды дзівіцца трэба. Семяжон гаворыць ня толькі пра шырокія дарогі, якія беларуская культура знайшла ў г. зв. „народна-дэмакратычных" (камуністычных) дзяржавах, але і ў такіх краінах Вольнага Сьвету, як Ангельшчына, Канада, ЗША, Францыя й іншыя. Ён навет згадвае выдаваны ў Ангельшчыне „Журнал оф белорашн стадыс" і прыпісвае яго Оксфардзкаму ўнівэрсытэту. Хваліць Веру Рыч за яе артыкул пра Максіма Багдановіча.

Семяжон ня згадвае вось пра Грышкаў „твор" на расейскай мове, ані пра той русыфікацыйны паток камуністычнага бруду, што цячэ зь „Вестника" й іншых падобных крыніцаў, а выдумляе: „. . . нашыя суайчыньнікі хоць зрэдку, а ўсё-ж выдаюць у Атаве й Квібэку й свайго Купалу, і Коласа, і паасобныя творы іх пасьлядоўнікаў — беларускіх паэтаў, празаікаў і драматургаў".

Можна зразумець тое, што Семяжон ня мог назваць ані беларускіх нацыянальна - культурных інстытуцыяў, ні выданьняў і выдавецтваў у Вольным Сьвеце. Дый артыкул ягоны, вядома-ж, разьлічаны на рынак пад тым-жа крылом „роднае партыі".

Ня трэба забывацца, што бальшыня людзей і крыніцаў, згадваных Семяжонам, каторыя так ці накш праявілі цікавасьць да беларускае культуры й даюць ёй ход у Вольным Сьвеце, у бальшыні сваей „прагрэсыўныя". І, на вялікі жаль, вельмі-ж і вельмі мала запраўды паважных людзей і інстытуцыяў у гэтым сьвеце, што перакладалі беларускую паэзію, прозу, ці пашыралі музыку. А на гэных „прагрэсыўных" тут мала хто ўвагу бярэ, бо грамадзкімі падонкамі іх уважаюць.

Тымчасам Купалава мара ня споўнілася. Яшчэ народ наш аплёўваюць паўзуны прокшы й грышкі, цягнуць яго, надзеўшы „родна-партыйны хамут", на міжнародную арэну. Ды сяньня ўжо паўзуны затрывожаныя, бо ў Вольным Сьвеце выразна чуваць голас беларускіх выгнаньнікаў. Будзе, пэўне-ж, яшчэ не адна такая канфрантацыя, як у Монтрэалі. А маскоўская прывязь ня вечная. Народ распрастае плечы, і прыйдзе сьветлы дзень, калі споўняцца словы нашага вялікага гаротніка й нацыянальнага прарока.

К. Акула

КАНФЭРЭНЦЫЯ ПАРЫСКАГА БЛЁКУ

Ліга Вызваленьня Народаў СССР (Парыскі Блёк) правяла сваю чародную справаздачна-перавыбарную канфэрэнцыю, якая адбылася ў Мюнхэне 30 сакавіка сёлета. Ліга была заснаваная ў 1953 годзе, і ў ейны склад уваходзяць цяпер прадстаўнікі нацыянальных цэнтраў Армэніі, Азэйрбайджану, Беларусі, Грузіі, Ідэль-Уралу, Паўночнага-Каўказу, Туркестану й Украіны. Заданьне Лігі — каардынаваць высілак народаў дзеля больш пасьпяховага змаганьня з крамлёўскай камуністычнай дыктатурай.

Удзельнікі канфэрэнцыі выслухалі рад дакладаў пра міжнароднае палажэньне, правялі дыскусіі над становішчам народаў у Савецкім Саюзе. Нарады закончыліся прэсканфэрэнцыяй для прадстаўнікоў нямецкага й іншанацыянальнага друку.

Рэзалюцыя Лігі, якая ўлучаная ў выдадзены па-ангельску камунікат, выказвае наступнае:

1. Перадае прывітаньне паняволеным народам Савецкага Саюзу й заклікае да далейшага супраціву за палітычную й сацыяльную свабоду ды здабыцьцё нацыянальнае незалежнасьці.

2. Адзначае ўзмацненьне ідэалягічнага крызісу камунізму, залому эканамічнае сыстэмы Савецкага Саюзу ды раскладу сусьветнага камуністычнага руху.

4. Асуджае акупацыю Чэхаславаччыны войскамі Варшаўскага Пакту й „дактрыну Брэжнева", за якой хаваецца агрэсыўны характар.

5. Сьцьвярджае, што раптоўны паварот савецкае палітыкі да „мірнага суіснаваньня" быў змушаны нутранымі цяжкасьцямі Савецкага Саюзу, выклікаными найбольш імкненьнем паняволеных народаў да свабоды й дэмакратыі.

6. Сьцьвярджае, што перамовы прадстаўнікоў заходніх дзяржаваў з савецкім урадам ня будуць прызнаньня, калі ў гэных перамовах ня будуць улічаныя імкненьні нерасейскіх народаў СССР да аднаўленьня свае свабоды й незалежнасьці.

Першым старшынём Лігі Вызваленьня Народаў СССР быў былы міністар замежных справаў свабоднае Грузіі Гегечкоры. Пасьля ягонае сьмерці на працягу 15-ёх гадоў Лігу ачольваў Прэзыдэнт БНР сп. Мікола Абрамчык. За новага старшыню Лігі на апошняй канфэрэнцыі абраны Старшыня Украінскае Нацыянальнае Рады сп. Мікола Лівіцкі.

Д-Р ФРЫДРЫХ РЭДЭР У НЬЮ ЁРКУ

Ведамы антыкамуністычны дзеяч Заходняй Нямеччыны, шчыры прыяцель паняволеных народаў і актыўны змагар за іхнае вызваленьне д-р Фрыдрых Рэдэр апошнімі тыднямі разам із сваёй жонкай наведаў ЗША. Ён меў гутаркі ў Дзяржаўным Дэпартаманьце ў Вашынгтоне, з амэрыканскімі палітыкамі й прадстаўнікамі паняволеных народаў у Нью Ёрку. Д-р Фрыдрых Рэдэр, да 1939 г. высокі ўрадавец Міністэрства Замежных справаў Нямеччыны, па вайне зьяўляецца прэзыдэнтам Саюзу Свабоды ў Мюнхэне, у які ўваходзіць 20 нацыянальнасьцяў, паняволеных расейскім бальшавізмам, у тым ліку й Беларусы.

Шматнацыянальная арганізацыя Антыкамуністычны Інтэрнацыянал у Нью Ёрку пад старшынствам д-ра Васіля Глазкова (Казак) наладзіла 11 красавіка сёлета ў Гатэлі Рузвэльт у Нью Ёрку палітычную бяседу з д-рам Фрыдрыхам Рэдэрам у ягоны гонар.

На бяседе нямецкі госьць выступіў з абшырным інфармацыйным дакладам перад шматлікімі прадстаўнікамі паняволеных народаў, у якім асабліва моцна падчыркваў, што Беларусь, як мост ня толькі з Масквы на Захад, а й наадварот — із Захаду ў Маскву, займае вылучна важнае месца ў геапалітычнай канфігурацыі паняволеных народаў і адыгравае вялікую ролю ў антыбальшавіцкім змаганьні.

Асабліва характэрна й сымптаматычна, што д-р Фрыдрых Рэдэр, замяж ранейшага абазначаньня нацыянальнага імя нашага народу ў нямецкім перакладзе Weissruthenien, Weissruthenisch, кансэквэнтна ўжываў нацыянальны назоў нашага народу ў ягоным арыгінальным гучаньні: Bielarussien, Bielarussisch, падобна як гэта пасьлядоўна робяць у перадачы нашага нацыянальнага імя ў ангельскую мову нашыя суродзічы ў Чыкага, ужываючы яго не ў расейскім, але ў арыгінальным беларускім гучаньні: Bielarusia, Bielarusian.

На бяседе ў гонар д-ра Фрыдрыха Рэдэра ад Беларусаў быў д-р Ст. Станкевіч.

ПАНІХІДА ПА ГЕНЭРАЛУ АЙЗЭНГАЎЭРУ

У сыботу 29 сакавіка, пасьля вячэрні, была адслужаная ў царкве Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку, Нью Джэрзі, а. Васілём Кендышам паніхіда па былым Прэзыдэнту ЗША генэралу Двайту Айзэнгаўвэру.

У МІЖНАЦЫЯНАЛЬНЫМ ЖЫЦЬЦІ КЛІЎЛЕНДУ

● 9-га сакавіка беларуская дэлегацыя брала ўдзел у паседжаньні плянавальнай камісіі Руху Нацыянальнасьцяў. На паседжаньні было пастаноўлена:

а) Нацыянальныя групы Кліўленду возьмуць удзел у міжнароднай выставе, якую ладзіць у чырвені May Company, найбольшы гандлёвы дом паўночнага Огаё. На выставе можна будзе выступіць з народнымі песьнямі, танцамі, ды экспанатамі народнага мастацтва.

б) Наладзіць улетку Міжнародны Пікнік.

в) Прыступіць да адзначаньня Тыдня Паняволеных Народаў.

● 11-га сакавіка а. Э. Ліноўскі — сьвятар польскага касьцёлу сьв. Казімера (да якога належыць шмат Беларусаў-каталікоў), сказаў рэфэрат на тэму гісторыі Беларусі на ўнівэрсытэце John Caroll. Айцец Ліноўскі, які студыюе на славянскім аддзеле ўнівэрсытэту, ёсьць шчырым сымпатыкам Беларусаў ды вельмі цікавіцца пытаньнямі беларусаведы.

● 22-га сакавіка беларуская дэлегацыя была запрошаная на сход мясцовага аддзелу Антыбальшавіцкага Блёку Народаў (АБН). На сходзе сп-ня Слава Стэцько сяброўка Галоўнае Ўправы АБН, падала прысутным шырокую інфармацыю пра дзейнасьць АБН у краінах вольнае Азіі — Паўдзённым Ветнаме, Філіпінах, Японіі, Тайване і г. д. Сп-ня Стэцько падчыркнула, што справа вызваленьня Беларусі й Украіны мае вельмі моцнае падтрыманьне ў Азіі. Грамадзтва гэтых краінаў вельмі добра інфармаванае аб вызвольным змаганьні нерасейскіх народаў СССР, шмат лепш, чымся амэрыканскае грамадзтва. У сваім дакладзе сп-ня Стэцько няраз успамінала актыўную ролю Беларусаў Аўстраліі, якія пасылаюць дэлегацыі на ўсе мітынгі й імпрэзы АБН на Далёкім Усходзе — у Ветнам, Філіпіны і г. д.

● 23-га сакавіка беларуская дэлегацыя брала ўдзел у сьвяткаваньні 30-тых угодкаў абвешчаньня Незалежнае Славаччыны. Пасьля афіцыйнае часткі Беларусы мелі нагоду пазнаёміцца із славацкімі дзеячамі ды грамадзкімі працаўнікамі, а таксама пазнаёміць іх зь беларускімі пытаньнямі.

● 1-га красавіка Беларусы бралі ўдзел у сходзе Руху Нацыянальнасьцяў Вялікага Кліўленду. Прадстаўнікі 23-ох нацыянальнасьцяў, зь якіх складаецца гэтая арганізацыя, выказалі сваю апінію што да магчымай кандыдатуры старшыні руху, Р. Пэрка, на пасад мэра Кліўленду. Сп. Пэрк падзякаваў прысутным прадстаўніком за выказаны яму поўны давер. Аднак, перад тым, чымся абвесьціць афіцыйна сваю кандыдатуру, ён мае наўвеце разьведаць апінію іншых уплывовых грамадзкіх групаў.

ВІКТАР КУРАНЦОЎ — БЕЛАРУС

„Аматарам цяжкое атлетыкі добра ведама імя Віктара Куранцова. Ён заслужаны майстар спорту, неаднаразовы чэмпіён сьвету ў паўсярэдняй вазе, уладальнік сусьветных рэкордаў у жыме, штуршку й суме трохбор'я. На Алімпійскіх гульнях у Мэксіку камсорг зборнай цяжкаатлетычнай дружыны СССР Куранцоў ня толькі заваяваў залаты мэдаль, але й устанавіў новы сусьветны рэкорд. Ён увайшоў у дзесятку лепшых спартсмэнаў мінулага году.

„Ня ўсе, мабыць, ведаюць, што праслаўлены асілак нарадзіўся ў Беларусі, у в. Тухіна Сеньненскага раёну. Цяпер ён ахвіцэр Савецкае Армії . . .

„Віктар пачаў займацца спортам яшчэ ў дзяцінсьцьве, калі быў выхаванцам Нямойтаўскага дзіцячага дому Сеньненскага раёну. У тыя гады дырэктарам дзіцячага дому зьяўляўся Іван Герасімавіч Казырэўскі, а выхавацельніцай — Сьцепаніда Кузьмічна Казырэўская. Гэтыя людзі ўвайшлі ў жыцьцё Віктара й многіх іншых хлопчыкаў і дзяўчатак, якія выхоўваліся тут, як родныя бацька й маці. Яны прывілі ім любоў да вучобы й працы, да роднага краю . . .

„У 1955 годзе Віктар, скончыўшы Нямойтаўскую школу, паехаў у Сібір. Неўзабаве ён быў прыняты вучнем на Новакузьнецкі мэталюргічны камбінат. Тут авалодаў спэцыяльнасьцю сьлесара, пачаў займацца ў сэкцыі цяжкое атлетыкі . . .

„На Алімпійскіх гульнях у Токіё ў 1964 годзе Куранцоў заняў другое месца. З кожным годам расло яго майстэрства. Ён быў пераможцам на міжнародных спаборніцтвах у Тэгеране, Бэрліне, на Кубе, у Баўгарыі, ГДР і іншых гарадох і краінах".

(Г. Бакшэева. Знаёмцеся — асілак. „Зьвязда", 3. IV. 69).

АГУЛЬНЫ СХОД ПРЫХОДУ ЖЫРОВІЦКАЕ БОЖАЕ МАЦІ Ў ГАЙЛЭНД ПАРКУ

У нядзелю 9 сакавіка адбыўся гадавы сход прыходу Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку, Нью Джэрзі. Пасьля малітвы, настаяцель прыходу а. Васіль Кендыш папрасіў прысутных ушанаваць хвілінай цішыні памяць заснавальніка прыходу мітр. прат. а. Сьцяпана Войтэнкі, які аддана служыў свайму прыходу ад мамэнту ягонага заснаваньня ў 1952 г. да свае сьмерці ўлетку 1968 г.

Царкоўная Рада прыходу на чале із сваім маладым старшынём сп. Віктарам Дубягам зрабіла цікавую справаздачу із свае дзейнасьці. Зь яе было відаць, што прыход належна рупіўся пра царкоўнае жыцьцё й гаспадарку абарот якой за справаздачны пэрыяд перавысіў суму 12.000 даляраў. Пры прыходзе йснуе Беларуская Нядзельная Школа для дзяцей і моладзі. З большых падзеяў у жыцьці прыходу было сьвята Жыровіцкае Божае Маці, спалучанае з 20-цігодзьдзем аднаўленьня БАПЦ ды прыняцьцём у гонар Уладыкі Васіля.

Сп. Віктар Дубяга быў перавыбраны за старшыню Царкоўнае Рады. Прысутнымі было пададзена шмат прапановаў што да працы ў будучыні.

В.

БЕЛАРУСАЎ У КАНАДЗЕ

ветліва просім выпісваць „Беларуса" й высылаць падпіску ды ахвяры на газэту на адрыс нашага Адміністратара на Канаду:

Mr. A. MARKIEVICH
127 Dovercourt Road
Toronto 3, Ont.

ФЭЛЬЕТОН

ДЭМАНСТРАЦЫЯ АДБЫЛАСЯ НА ЯЦЬ

„Яшчэ калі нараджалася беларуская мова, дык у ёй адсутнічаў гук „яць".

Я. Карскі — „Беларусы"

Дарагія тутэйшыя Спадарыні й Спадары, а таксама тамашнія Грамадзянкі й Грамадзяне. Пасьля гэткага ўрачыстага звароту мне лягчэй зьвярнуць вашую ветлівую ўвагу на цікавы выпадак, што здарыўся якраз 29-га леташняга сьнежня ў часе пышнае Менскае дэманстрацыі, прысьвечанае 50-годзьдзю КПБ і БССР. А прайшла яна наагул, паводля пашыранае расейскае прыказкі, на яць, гэта значыцца — ня блага, або дакладней — на вялікі палец з прысыпкай. І навет пад знакам літары яць, хоць і зьліквідаванае бальшавікамі яшчэ ў 1918 годзе. Што-ж у гэтым дзіўнага з пункту гледжаньня разгорнутага сацыялістычнага спаборніцтва? Ды ў дадатак пры ўспаміне аб ейным далёкім мінулым?

Як сьцьвярджае вядомы навуковец Б. Рыбакоў у сваёй манаграфіі „Старажытная Русь", Чарнігаўскі састарэлы князь Вячаслаў дужа паважаў літару яць. Ягоныя граматы 12-га стагодзьдзя сьветчаць, што ён часта-густа ўжываў яе дзе й ня трэба, як, напрыклад, у собскім імені, а сваё ўлюбленае дапаможнае слова „еще" (яшчэ) і распачынаў і канчаў ёй. Аднак рэжысэры Менскае юбілейнае дэманстрацыі, натхнёныя, відаць, набліжэньнем 100-годзьдзя ад дню нараджэньня Ільліча, на 128,3% перасягнулі лаўры князя Вячаслава „Грамацея".

А можа сумляваецеся? Дык зірніце, калі ласка, на бачынку 5-ую № 1059 завяртанскага „Голасу радзімы", дзе ўгледзіце ўнізе здымак удзельнікаў тае дэманстрацыі з растлумачальным напісам пад ім: „Тэатралізаваны марш-парад". На першы пагляд тут з тэхнічнага боку ўсё больш-менш у парадку. Ідуць статыстыя, апранутыя ў форму салдатаў і матросаў царскае арміі, ды нясуць транспаранты зь лёзунгамі часоў Кастрычніка 1917 г. Навет каб хацеў, дык ня прычэпішся — і папахі, і безказыркі, і бушлаты й штаны-клёш — усё на месцы, але . . .

На адным з тых транспарантаў чытаем:

СВОБОДА,
РАВЕНСТВО,
БРАТСТВО!"

Прычым „равенство" (роўнасьць) пададзенае на ім праз тую самую фэадальна-капіталістычную літару яць. Ну навошта, таварышы, гэтак зьняважаць веды колішніх салдатаў і матросаў? Пэўне-ж тыя зь іх, якія скончылі хай сабе навет пачатковыя школы — парахвіяльныя або земскія — добра ведалі, што „равенство" трэба пісаць праз літару „е", а не праз яць.

Пабачыўшы гэткі транспарант, неяк не даеш сабе веры, што ў сучасным Менску існуюць акадэмія навукаў, унівэрсытэт, шматлікія інстытуты, тэатр опэры й балету, розныя выдавецтвы, часапісы й газэты ды навет энцыкляпэдыстыя. У параўнаньні зь імі няма ўжо чаго й патрабаваць ад плыткага ўва ўсіх кірунках рэдактара шкумата „Голас радзімы" Лявона Прокшы-Шаксьпірэнкі, які ласкава падаў гэты здымак да ведама „суайчыньнікаў за мяжой".

Зусім натуральна, калі згадваецца цяпер жартаўлівая арыя з папулярнае ў былое Расеі апэрэткі „Іваноў Павал":

Хто ня ведае пра яць,
Ды пра яць,
Ды пра яць,
Як і дзе яе пісаць,
Ды пісаць?
Га?

Але з пачуцьця звычайнае тактоўнасьці я ўсё-ж ня прыпушчаю, што Лявон Прокша-Шаксьпірэнка наўсуперак гімназістаму Іванову Паўлу добра ведае, як і дзе яе пісаць, а таму наўмысьля тыцнуў той здымак з памылкай, каб яна яшчэ больш падкрэсьліла ўсю хлусьлівасьць самога лёзунгу. Ці можа ён урэшце-рэштаў зблытаў літару яць з падобнай да яе астранамічнай адзнакай плянэты Сатурн? Ды дзе там Сатурн. Праўду кажучы, кагадзе прыгаданы Лявон і карову праз яць напіша.

Як брэшуць самыя пра сябе бальшавікі, няма тых цьвярдыняў, што яны не адалеюць, а між тым іхнія бэсэсэраўскія калябаранты аніяк зь літарай яць ня ў стане даць рады. А яшчэ пахваляюцца, што быццам вывучаюць культуру „старэйшага брата" ды навет, маўляў, да 50-годзьдзя КПБ з БССР цалкам ёй авалодалі.. І хоцькі-няхоцькі, а мушу я — „бебурнацы" — паставіць ім за іхняе няведаньне расейскага правапісу двойку зь мінусам.

Юрка Віцьбіч

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

Гэтым падаецца да ведама беларускага грамадзтва ў ЗША

ПРЭЛІМІНАРНАЯ ПРАГРАМА

Кангрэсу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ў ЗША і ўрачыстага адзначаньня 20-ых угодкаў БАЗА:

Пятніца 30 травеня 1969:

1-ая гадз. папаўдні: Пачатак нарадаў Кангрэсу ў Парахвіяльнай залі Парахвіі БАПЦ Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку, Нью Джэрзі.

6-ая гадз. папаўдні: Супольная вячэра, пасьля якое працяг нарадаў.

Сыбота 31-га травеня:

9-ая гадз. нараніцы: Працяг нарадаў Кангрэсу.

2-ая гад. папаўдні: Супольны абед.

3-яя гадз. папаўдні: Урачыстая Акадэмія, прысьвечаная 20-ым угодкам БАЗА — афіцыйная частка, канцэрт, пастаноўка п'эскі „Чорт і баба".

8-ая гадз. вечара: Танцавальная вечарына.

Нядзеля 1-га верасьня:

9-ая гадз. нараніцы: Божая Служба для каталікоў.

10-ая гадз. нараніцы: Сьв. Літургія для праваслаўных.

1-ая гадз. папаўдні: Разьвітальны абед.

Старшыня
Галоўнай Управы БАЗА

АБВЕСТКІ

Куплю беларускую нацыянальную блюзку (кашулю), размер 38, і хвартух. Заплачу добра. Прашу пісаць у Рэдакцыю „Беларуса".

***

Выд-ва „Беларуская Быль" зьбірае й будзе друкаваць беларускія народныя казкі пра нячысьцікаў, міталягічныя істоты й розныя нязвычайныя здарэньні. Гэта вельмі каштоўны фальклёр, і нельга дапусьціць, каб ён загінуў із сьмерцяй старэйшага пакаленьня. Мы просім усіх, асабліва моладзь распытваць у сваіх старэнькіх бабулек, матак і цётак пра тое, што яны ведаюць з гэтае галіны, старанна запісваць і прысылаць нам для друку, а мы вышлем Вам за гэта надрукаваную кніжку, апрача гэтага, будзем плаціць па аднаму даляру за кажнае апавяданьне й вышэй у залежнасьці ад ягонага разьмеру й якасьці. Зьвяртацца паводля адрысу: P. O. Box 1944, Trenton, N. J. 08607.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За апошні месяц (ад справаздачы ў папярэднім нумары газэты) паступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса".

1.	Беларускае Аб'еднаньне ў Новай Паўдзённай Валіі (Аўстралія)	156.33
2.	Беларусы ў Вікторыі (Аўстралія)	65.67
3.	Беларусы Кліўленду (праз А. Стрэчаня)	62.00
4.	В. М. (Чыкага)	30.00
5.	Д-р Жук-Грышкевіч Р. і В. (Канада)	20.00
6.	ЗБЖК (за клішэ)	20.00
7.	Беларусы Каліфорніі (праз інж. Я. Бруцкага)	19.00
8.	Сьнежка М.	10.00
9.	Казьлякоўскі М. (за клішэ)	10.00
10.	Грынько М. (Канада)	6.00
11.	а. Чарняўскі Ф.	6.00
12.	Чарнэцкі Я.	6.00
13.	Макей Л.	6.00
	Разам	**417.00**

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!

Чытайце, выпісвайце, пашырайце часапіс Беларусаў у Вольным Сьвеце „Б Е Л А Р У С"